

Contact op lokaal niveau

Het maatschappelijk middenveld en het contact met de lokale politiek volgens het sociaal kapitaal en het communitarisme.

J.I. Prakken

Voorwoord

Als afsluiting van de opleiding Bestuurskunde heb ik een onderzoek gedaan om hiermee de opleiding af te ronden. Het onderzoek zelf moet aan bepaalde eisen voldoen, maar hoe het onderzoek wordt ingericht mag geheel zelf worden bepaald.

Ik heb ervoor gekozen om een onderzoek te doen dat te maken heeft met de sociale en politieke pijlers van de opleiding Bestuurskunde. Deze twee pijlers heb ik bij mijn gehele studie het interessantst gevonden en ook kwamen deze twee pijlers sterk terug in de Master Social Science Education die ik reeds heb afgerond.

Dit verslag, *Contact op lokaal niveau*, gaat in op de intermediaire rol die verenigingen en clubs vervullen. Een vereniging bestaat uit een aantal leden, burgers in een bepaalde gemeente. In dit onderzoek wordt de vereniging of club gezien als een intermediair tussen de burger en de lokale overheid. In plaats van dat de burger direct contacten maakt met de overheid, neemt de vereniging dit over en maakt zij het contact met de overheid. Verenigingen of clubs kunnen proberen een bepaald issue onder de aandacht van de overheid te brengen of het beleid proberen te beïnvloeden. Ze zorgen dan veelal voor een overbrenging van de ideeën en de wensen die de burgers hebben naar de lokale overheid.

In dit verslag wordt gebruik gemaakt van twee theorieën, het communitarisme en het sociaal kapitaal. Er zal gebruik worden gemaakt van een schriftelijke enquête die verstuurd is naar verscheidene verenigingen in de gemeente Enschede. Getracht is om een beeld te geven van de contacten binnen de gemeente Enschede, de contacten die de organisaties onderling hebben en de contacten die zij onderhouden met de lokale overheid en hoe zich dit verhoudt tot de twee theorieën die in dit onderzoek centraal staan.

Ten slotte bedank ik Peter Geurts en Gideon Sterkenburg voor al hun commentaar en constructieve kritiek.

Enschede, november 2006.

Inhoudsopgave

1. Introductie.....	7
1.1 Maatschappelijke organisaties in onze samenleving.....	7
1.2 Doel van het onderzoek.....	10
1.3 Onderzoeksvraag.....	12
2.Sociaal kapitaal.....	14
2.1 Inleiding.....	14
2.2 Heterogeniteit in de interne organisatie.....	15
2.2 Heterogeniteit en de externe organisatie.....	16
2.3 Heterogeniteit en de kwaliteit van de democratie.....	17
3. Communitarisme.....	19
3.1 Inleiding.....	19
3.2 Homogeniteit in de interne organisatie.....	19
3.3 Homogeniteit en de externe organisatie.....	20
3.4 Homogeniteit en de kwaliteit van de democratie.....	21
4 Een onderzoek bij maatschappelijke organisaties.....	22
4.1 Methode van dataverzameling.....	22
4.2 Operationalisering variabelen.....	25
4.3 Hypotheses.....	29
5. Resultaten.....	33
5.1 Interne organisatie.....	33
5.2 Contacten met andere maatschappelijke organisaties.....	37
5.3 Maatschappelijke organisaties en de lokale overheid.....	43
5.4 Toetsing hypothesen.....	47
6 Conclusies.....	52
6.1 Maatschappelijke organisaties en de kwaliteit van de democratie.....	52
6.2 Belangrijkste conclusies.....	53
6.3 Discussie.....	56
Literatuur.....	58

1. Introductie

1.1 Maatschappelijke organisaties in onze samenleving

1.1.1 De functie van maatschappelijke organisaties

De vereniging speelt een belangrijke rol in het leven van veel burgers. Veel burgers zijn lid van een plaatselijke vereniging of eventueel meerdere verenigingen: een kind zit bij de plaatselijke voetbalvereniging, vader is lid van de wegwacht en moeder gaat elke dinsdagavond naar het zangkoor. In onze maatschappij bestaan er veel verenigingen. Doordat verenigingen in het dagelijks leven een belangrijke rol spelen, zijn ze interessant om te bestuderen (Jolles;1963:11).

Van belang is om eerst een duidelijk beeld te krijgen van een vereniging of een club. Een vereniging of club valt onder de omschrijving van een maatschappelijke organisatie. In dit onderzoek zal daarom ook verder worden gesproken over maatschappelijke organisaties.

Wat is nu een maatschappelijke organisatie? Lelieveldt geeft aan dat maatschappelijke organisaties, organisaties zijn die geen deel uit maken van de overheid, zonder winstoogmerk opereren en daarnaast niet op familiere of primaire banden berusten (Lelieveldt: 1999:21). Een organisatie of een vereniging die mensen uit verschillende families als leden heeft en voor deze leden iets probeert te verwezenlijken (zoals het mogelijk maken om elke week 1 uur te kunnen voetballen), waarbij het niet gaat om zoveel mogelijk winst te behalen, valt dus onder de omschrijving van Lelieveldt. Een bedrijf is bijvoorbeeld geen vereniging, omdat een bedrijf juist wel gericht is op winst te behalen.

Zelfontplooiing

Een maatschappelijke organisatie heeft dan ook een aantal functies. Allereerst geeft de maatschappelijke organisatie ruimte om haar leden de mogelijkheid te geven tot zelfontplooiing. Door het verzorgen van activiteiten die de leden zinvol vinden, draagt de organisatie bij aan de zelfontplooiing van haar leden. Een kind dat graag wil leren voetballen, wordt lid van de plaatselijke voetbalvereniging. De voetbalvereniging zorgt voor verschillende zaken. Ze zorgt voor een veld waar de kinderen kunnen voetballen en neemt een coach in dienst die les geeft in het voetballen. De coach leert de regels die gelden op het voetbalveld. Dit kunnen specifieke spelregels zijn, zoals wat buitenspel is of wanneer er een strafschop mag worden genomen, maar ook regels die te maken hebben met de geldende normen en waarden in onze samenleving, zoals de ander niet slaan, niet spugen in het gezicht of respect voor anderen hebben.

Vervulling van behoeften

Ten tweede zorgt de maatschappelijke organisatie ervoor dat behoeften van burgers die niet door de overheid kunnen worden vervuld toch kunnen worden vervuld. De overheid kan niet inspelen op alle behoeften die de burgers hebben. Burgers willen graag dat er bij autopech iemand komt om dit te verhelpen. De overheid ziet dit niet als een specifieke taak voor zichzelf, vandaag dat er organisaties zijn, zoals in dit voorbeeld de ANWB, die in deze behoeften kan voorzien. Burgers kunnen lid worden van de ANWB en als er problemen onderweg ontstaan, kunnen ze een beroep doen op de wegwacht. Een ander voorbeeld is het hebben van de gymnastiekvereniging. Deze vereniging zorgt ervoor dat het mogelijk is om te gymnastieken voor jong en voor oud. De overheid is niet in staat om voor iedereen in deze behoefte te voorzien.

Culturrealisatie

Ten slotte leveren maatschappelijke organisaties ook nog twee bijdragen aan de culturrealisatie. Aan de ene kant zorgt de maatschappelijke organisatie voor sociale netwerken (Kuhnle & Selle;1995:9, Warren;2001:73). Een sociaal netwerk bestaat uit banden, ook wel contacten tussen verschillende mensen genoemd. Een maatschappelijke organisatie zorgt voor mogelijkheden waarin burgers in contact kunnen komen met andere burgers. Dit contact kan bestaan uit het maken van een praatje of het mogelijk maken om een partij schaak te spelen met iemand anders. Doordat burgers nu niet alleen thuis zitten, maar met andere mensen in contact kunnen komen tijdens een avondje op de vereniging, wordt de participatie van de burger met andere burgers vergroot.

Aan de andere kant leert de burger binnen de vereniging om te gaan met de democratie. Ook in maatschappelijke organisaties worden regels opgesteld, bijvoorbeeld de regels in een statuut waaraan alle leden van de organisatie zich moeten houden. Zo is het in veel verenigingen normaal dat er een voorzitter en een penningmeester in een bestuur zitten. Dit bestuur zorgt ervoor dat het geld dat de burger moet betalen aan de vereniging goed besteed wordt. Het bestuur betaalt de trainer, maar zorgt ook voor een eventuele jaarlijkse excursie. Ook zijn er openbare ledenvergaderingen waar de burger zijn mening kan geven over het beleid van de vereniging of een moment waar hij of zij zijn wensen nog eens duidelijk kan maken. Verder zijn er momenten waarop een bestuur wordt gekozen, zoals ook bij verkiezingen een nieuw bestuur (regering) van ons land wordt gekozen.

1.1.2 Het politiek en sociaal systeem en de maatschappelijke organisaties

Newton geeft aan dat maatschappelijke organisaties een centrale rol spelen in sociale en politieke systemen (Newton;1976:31). Een systeem is altijd op een bepaalde manier ingericht. Binnen het systeem gelden regels om dit te verduidelijken en leert men omgaan met deze regels door bepaalde handelingen te verrichten. Vaak heeft een systeem vele regels, bijvoorbeeld de regel in een statuut die bepaalt hoe vaak een ledenvergadering moet worden gehouden.

In een sociaal systeem zijn zaken van belang als het ervaren en naleven van een aantal waarden en normen, zoals elkaar gelijk behandelen, elkaar vertrouwen en erkenning. De rol die maatschappelijke organisaties hierin spelen is dat een specifieke groep mensen hetzelfde doel voor ogen hebben: ze willen iets bereiken of iets ondernemen met andere burgers die hetzelfde willen. Als je van dansen houdt, sluit je je bijvoorbeeld aan bij een street dance vereniging om zo met anderen te leren dansen en deze dansen te kunnen uitvoeren.

In het politieke systeem in de westerse samenleving wordt gestreefd naar democratie. Hierbij kan de term democratie worden omschreven als een staatsvorm waar het volk regeert (Thomassen;1991:15).

Lijphart geeft aan dat er een aantal aspecten van belang zijn om aan te geven of een land streeft naar democratie. Zo moeten de volgende elementen aanwezig zijn: (1) het recht hebben om te stemmen, (2) het recht om te kunnen worden gekozen, (3) het recht van politieke leiders om te kunnen strijden voor de steun en stemmen van burgers, (4) vrije verkiezingen, (5) vrijheid van verenigen, (6) vrijheid van meningsuiting, (7) alternatieve bronnen voor informatievoorziening en (8) instituten voor het maken van politiek beleid, afhankelijk van de stemmen en andere vormen van het uiten van voorkeuren (Lijphart;1999:48).

Maatschappelijke organisaties kunnen op verschillende niveaus contact hebben met de overheid. In het middelbaar onderwijs worden vaak slechts vier bestuurslagen genoemd die belangrijk zijn voor onze democratie en een rol spelen in het politiek systeem. Allereerst is er de Europese regelgeving. Als burger herken je niet direct de regels die gemaakt zijn door de Europese Commissie en het Europees Parlement, maar ze zijn zeker aanwezig in onze samenleving. De tweede bestuurslaag is de landelijke overheid. Deze overheid is gevestigd in Den Haag en zorgt voor regels die gelden in het hele land. Ten derde hebben burgers te maken met Provinciale Staten en Gedeputeerden. Zij maken het beleid en de regels die van belang zijn voor de provincie. Als vierde en laatste is er de lokale overheid. Deze lokale overheid is alleen actief in een bepaalde gemeente en staat daarom als dichtste bij de burger.

De regels en het beleid die in de gemeente worden gemaakt, zijn vaak direct zichtbaar voor de burger in die gemeente. Een bedrijf vraagt de gemeente om een bouwvergunning om een nieuw winkelcentrum te bouwen in een bepaalde wijk. Na een aantal maanden ziet de burger dat er een nieuw winkelcentrum in hun wijk is gekomen.

In het politiek systeem spelen maatschappelijke organisaties ook een rol. Deze rol kan een mobiliserende of een intermediaire rol zijn.

Lelieveldt geeft aan dat er sprake is van een mobiliserende rol als het gaat om activiteiten van burgers binnen organisaties die ervoor zorgen dat burgers politieke houdingen en politiek gedrag

ontwikkelen (Lelieveldt;1999:23). Het kan hierbij gaan om een maatschappelijke organisatie die tegen het bouwen van een nieuwe weg in de buurt is. Burgers komen samen in deze maatschappelijke organisatie en praten over wat voor activiteiten het beste kunnen worden ontplooit. Daarna nemen niet alle burgers apart contact op met de lokale overheid, maar neemt de maatschappelijke organisatie namens al deze burgers contact op met de lokale overheid. Het is nu niet de burger zelf die haar wensen kenbaar maakt, maar de maatschappelijke organisatie die de wensen van meerder burgers kenbaar maakt.

Bij een intermediaire rol gaat het om de activiteiten van de organisatie zelf. Deze activiteiten bestaan dan uit het hebben van contacten binnen de organisatie en contacten met andere organisaties om bepaalde wensen van de leden van de organisatie te kunnen vervullen.

Uit onderzoek van Lelieveldt blijkt dat maatschappelijke organisaties participeren met de lokale overheid en dat zij participatie met de lokale overheid belangrijker vinden dan participatie met nationale overheid. De maatschappelijke organisatie heeft dus vooral contact met deze lokale overheid. Het is de lokale overheid die over bepaalde subsidies gaat, maar ook over vergunningen waar maatschappelijke organisaties belang bij kunnen hebben (Lelieveldt;1999:121).

1.2 Doel van het onderzoek

Zoals in de introductie is vermeld, zijn er verschillende theorieën over hoe de samenleving is opgebouwd en wat de beste manier is om te zorgen dat de kwaliteit van de democratie zo hoog mogelijk is. Parry, Day en Moysen geven aan dat het in ieder geval van belang is dat burgers participeren in het politieke systeem (Parry, Day & Moysen;1992:2). Dit is nodig om de kwaliteit van de democratie te kunnen waarborgen. De burgers kunnen dit rechtstreeks doen, door bijvoorbeeld een petitie te ondertekenen. Maar een andere gedachte is dat de burger ook participeert als hij is aangesloten bij een maatschappelijke organisatie, die op haar beurt weer participeert met de overheid. De maatschappelijke organisatie participeert dan namens de burger met de overheid. De maatschappelijke organisatie is in dit onderzoek de corporate actor, ook wel de intermediair genoemd.

Het eerste doel van dit onderzoek is dan ook om duidelijkheid te krijgen over de vraag of de maatschappelijke organisatie participeert met de lokale overheid. Heeft een maatschappelijke organisatie contacten met de lokale overheid en heeft de maatschappelijke organisaties contacten met andere maatschappelijke organisaties?

In dit onderzoek wordt er geconcentreerd op twee theorieën, het sociaal kapitaal en de communitarisme theorie. Beide theorieën hebben een visie over hoe de relatie tussen de burger en de overheid het beste kan verlopen. Beide theorieën hebben een opvatting over hoe de samenleving in elkaar zou moeten zitten om zo een betere kwaliteit van de democratie te verkrijgen. Beide

theorieën geven aan dat contact hebben met de lokale overheid van belang is. Door het hebben van contacten is het mogelijk om wensen en eisen duidelijk te maken aan anderen. Zo geeft Newton aan dat bij het sociaal kapitaal burgers participeren met andere burgers om bepaalde doelen te bereiken (Newton;1999:3). Bij het communitarisme geeft Houtepen aan dat het van belang is dat burgers een gemeenschapsgevoel creëren door in contact te komen met anderen (Houtepen;1993:128). Gemeenschapsgevoel zorgt ervoor dat het makkelijker is om contacten te leggen met de lokale overheid.

Er bestaat echter ook een groot verschil tussen deze twee theorieën, namelijk het soort contact dat er moet ontstaan. Het sociaal kapitaal geeft aan dat het belangrijk is dat de contacten die de burgers binnen de maatschappelijke organisatie en de contacten die de maatschappelijke organisatie met andere maatschappelijke organisaties en de lokale overheid hebben zo verschillend mogelijk moet zijn: het contact dat de maatschappelijke organisatie heeft moet heterogeen zijn. Verder is het van belang dat de maatschappelijke organisatie zo heterogeen mogelijk is opgebouwd, zodat het makkelijker wordt om die heterogene contacten te leggen. Volgens de visie van het sociaal kapitaal heeft heterogeniteit een positief effect op de kwaliteit van de democratie.

+

Heterogeniteit -----> kwaliteit van de democratie.

Bij het communitarisme is het van belang dat de contacten die de maatschappelijke organisatie heeft vooral met gelijkdenkenden zijn. Door het hebben van een gelijke visie is het hierdoor makkelijker met elkaar te communiceren, omdat je weet waar de ander het over heeft. Het communitarisme geeft daarom de voorkeur aan homogene contacten. Ook is het daarom van belang dat de maatschappelijke organisatie zo homogeen mogelijk is opgebouwd. Het idee van het communitarisme is dat een homogeniteit een positief effect heeft op de kwaliteit van de democratie.

+

Homogeniteit -----> kwaliteit van de democratie.

Het idee van het communitarisme is anders dan dat van het sociaal kapitaal. Bij het communitarisme gaat de voorkeur uit naar homogeniteit, bij het sociaal kapitaal gaat de voorkeur uit naar heterogeniteit. Ook komt dit terug in de relatie die een maatschappelijke organisatie heeft met de lokale overheid.

Het tweede doel van het onderzoek is om antwoord te krijgen op de vraag: zijn deze theorieën zichtbaar in de praktijk, zodat ze kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de democratie?

Het onderzoek richt zich dus vooral op het interne van de maatschappelijke organisatie. Hoe ziet deze interne organisatie eruit als men kijkt naar het ledenbestand en wat is de aard van de contacten

tussen maatschappelijke organisaties en de lokale overheid en de contacten die maatschappelijke organisaties onderling hebben? Hierin wordt verondersteld dat het de democratie bevordert als er contacten zijn tussen overheid en maatschappelijke organisaties en dat het hebben van meer contact met de overheid de democratie bevordert.

Dit onderzoek gaat in op de kwaliteit van democratie. Over de kwaliteit van de democratie zijn al veel onderzoeken gedaan. Verondersteld wordt dat maatschappelijke organisaties bijdragen aan deze kwaliteit. Eerder onderzoek heeft zich vooral gericht op de vraag *of* maatschappelijke organisaties participeren met de overheid. Dit onderzoek onderscheidt zich van eerder onderzoek doordat er gekeken wordt naar de (heterogeniteit en homogeniteit) van de contacten die maatschappelijke organisaties hebben met andere organisaties en de overheid.

1.3 Onderzoeksvraag

Om de doelen van dit onderzoek te kunnen bereiken, is het van belang om een aantal achtergronden van maatschappelijke organisaties te onderzoeken. Zo worden de externe en interne contacten van maatschappelijke organisaties onderzocht.

In het onderzoek gaat het om de bijdrage die maatschappelijke organisaties leveren aan de kwaliteit van de democratie. De kwaliteit van de democratie is dan ook de afhankelijke variabele in dit onderzoek.

De kwaliteit van de democratie wordt in dit onderzoek op twee verschillende manieren gemeten. Er zijn dus twee onafhankelijke variabelen in dit onderzoek. De eerste is de interne organisatie. Hierbij draait het om de samenstelling van de organisatie; deze kan homogeen of heterogeen zijn.

De tweede onafhankelijke variabele is het externe netwerk van een maatschappelijke organisatie. Hierbij gaat het om contacten die een maatschappelijke organisatie heeft met andere organisaties en contacten die de organisatie heeft met de lokale overheid. Deze contacten worden ook wel externe contacten genoemd; ook deze kunnen homogeen of heterogeen zijn.

Bij de interne organisatie wordt gekeken naar het ledenbestand van de maatschappelijke organisatie. Hierbij heeft een organisatie een homogeen ledenbestand als de leden grotendeels dezelfde achtergrondkenmerken hebben, bijvoorbeeld een ledenbestand waarvan de leden rond de 20 jaar zijn. Er is sprake van een heterogeen ledenbestand als er grote verschillen in deze achtergrondkenmerken zitten, bijvoorbeeld een bestand met leden rond de 20 jaar zit en leden tussen de 55 en 70 jaar zijn.

Bij het externe netwerk wordt gekeken naar contacten van een maatschappelijke organisatie. Een homogeen contact is contact met een “soortgenoot”, een organisatie die op hetzelfde beleidsterrein

actief is. Een voorbeeld is een voetbalvereniging die contact onderhoudt met een andere voetbalvereniging. Een contact heterogeen zijn, wat betekent dat er contact is met een organisatie die zich inzet op een ander beleidsterrein.

Voor de kwaliteit van de democratie is het van belangrijk dat er een zekere mate van samenwerking is tussen de burger en de overheid, maar ook dat maatschappelijke organisaties zorgen voor contacten met de overheid. In onze westerse samenleving heerst de opvatting dat het volk regeert. Hierdoor is het van belang dat het volk haar wensen en eisen kenbaar maakt, door bijvoorbeeld deel te nemen aan de verkiezingen. In dit onderzoek wordt niet gekeken naar het contact dat de burger heeft met de overheid, maar naar de maatschappelijke organisaties die namens de burgers contacten onderhoud met de lokale overheid. Dit onderzoek richt zich dan ook op de relatie tussen de maatschappelijke organisaties, ook wel maatschappelijk middenveld genoemd, en de overheid.

De centrale vraag in dit onderzoek is:

Wordt de kwaliteit van de democratie beter verklaard door de sociaal-kapitale of de communitaristische benadering?

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op het sociaal kapitaal, in hoofdstuk 3 het communitarisme. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de variabelen die van belang zijn in dit onderzoek en in hoofdstuk 5 worden de resultaten gepresenteerd. Hoofdstuk 6 bevat de belangrijkste conclusies van dit onderzoek.

2.Sociaal kapitaal

2.1 Inleiding

Dit onderzoek bekijkt twee theorieën om de relatie te onderzoeken tussen maatschappelijke organisaties en de lokale overheid. De eerste theorie is het sociaal kapitaal.

Het sociaal kapitaal is een theorie die zich vooral richt op individuen, waarbij het individu probeert een zo hoog mogelijk sociaal kapitaal te bereiken. De term sociaal kapitaal kan worden omschreven als investeringen van burgers in relaties met andere burgers en instellingen. Deze investeringen zijn nodig om iets te leren, niet alleen over jezelf, maar ook over de samenleving waarin je leeft. Men leert hoe een organisatie in elkaar zit en hoe je moet omgaan met andere burgers. De welbekende normen en waarden die in onze politiek op dit moment zo belangrijk zijn, kunnen mede worden geleerd door in contact te komen met andere burgers. Hierdoor leert de burger welke normen en waarden hij of zij belangrijk vindt en hoe hij deze normen en waarden kan toepassen. De burger probeert door middel van het inzetten van sociale vaardigheden contacten te maken en te onderhouden met andere burgers. Door het inzetten van deze vaardigheden ontstaat er een relatie tussen burgers. Burgers gaan dus activiteiten ontplooiën om zo een relatie te krijgen met een andere burger. Er ontstaat al een relatie tussen twee personen wanneer een van hen een praatje maakt met een ander persoon in een bepaalde omgeving.

De kern van het sociaal kapitaal is dat sociale netwerken of de sociale relaties waaruit deze zijn opgebouwd zo heterogeen mogelijk zijn, zodat deze relaties en netwerken personen en organisaties helpen bij het bereiken van hun doelen (Bulder;2001:1). Daarnaast geeft Putnam aan dat bij het sociaal kapitaal eigenschappen als netwerken, normen en sociaal vertrouwen van belang zijn (Putnam;2000:66). Heterogeniteit zorgt voor een grotere mate van sociaal kapitaal voor het individu. Ten eerste zorgt het ervoor dat een burger toegang krijgt tot verschillende hulpbronnen. Ten tweede zorgt het ervoor dat er verschillende sociale relatiepatronen ontstaan, waardoor sommige zaken, zoals contact hebben met anderen eenvoudiger wordt (Bulder;2001:1).

Om een zo groot mogelijk sociaal kapitaal te krijgen, is het van belang dat een burger bepaalde netwerken opbouwt. Een burger probeert met zo veel mogelijk mensen contacten te maken en met sommige daarvan het contact te onderhouden. Het hebben van dezelfde normen zorgt ervoor dat bepaalde contacten makkelijker kunnen worden gelegd en ook dat er sneller een vertrouwen tussen de personen ontstaat. Daarnaast geeft Bourdieu aan dat het bij het sociaal kapitaal van belang is dat er hulpbronnen zijn waar de burger gebruik van kan maken (Warde;2002:157). Bronnen zijn bepaalde hulpmiddelen, zoals informatie en steun, die een burger kan inzetten en gebruiken bij het onderhouden van contacten of het maken van andere contacten. De mogelijkheid om gebruik te

maken van een bron zal groter worden als een individu toetreedt tot een netwerk. Voor elk lid dat behoort tot hetzelfde netwerk zijn de aanwezige (hulp)bronnen beschikbaar. Zo wil iemand bijvoorbeeld beter leren zingen. Door lid te worden van een bepaalde vereniging, dus tot toetreding tot een bepaald netwerk, kan zij gebruik maken van bepaalde hulpmiddelen. In dit voorbeeld is dat de aanwezigheid van een dirigent, die haar bepaalde ademtechnieken leert waardoor zij bepaalde zangstukken beter kan zingen.

De theorie van het sociaal kapitaal zoals hierboven vermeld richt zich vooral op het sociaal kapitaal van het individu. Voor dit individu zijn twee zaken belangrijk: het hebben van een netwerk en het zorgen voor een zekere mate van algemeen vertrouwen. Warren geeft aan dat maatschappelijke organisaties bij het vormen van sociaal kapitaal een ondersteunende rol kunnen spelen, doordat zij enerzijds kunnen helpen met het opbouwen en het onderhouden van een netwerk en anderzijds kunnen helpen met het ontwikkelen van het algemeen vertrouwen (Warren;2001:75). Gebruik makend van bovengenoemd voorbeeld is het de maatschappelijke organisatie die het iemand mogelijk maakt in contact te komen met andere mensen die van zingen houden en bepaalde muziekstukken te kunnen leren zingen met anderen. Ook hebben veel verenigingen altijd een pauze tijdens het lesuur. In deze pauze is het mogelijk voor individuen om een praatje te maken met iemand anders, hierbij kan het over verschillende onderwerpen gaan. Doordat verschillende onderwerpen worden aangehaald leert het individu nieuwe dingen en zorgt er zo voor dat het sociaal kapitaal van het individu rijker wordt.

2.2 Heterogeniteit in de interne organisatie

De interne organisatie richt zich vooral op de leden van maatschappelijke organisaties. Om zich bij een maatschappelijke organisatie aan te sluiten zijn er een aantal zaken voor de mensen van belang. Zo zijn er verschillende redenen te bedenken waarom een burger bij de maatschappelijke organisatie betrokken wil zijn. Een veel voorkomende reden is dat hij te maken willen hebben met de sector waarin de maatschappelijke organisatie actief is. Zo wil iemand die graag wil voetballen bij een voetbalvereniging, om zo met andere mensen te kunnen voetballen en ook de mogelijkheid hebben om competitie te spelen.

Newton geeft aan dat een van de belangrijkste zaken voor individuen is dat zij in contact komen met andere burgers (Newton;1999:3). Allereerst is het dan van belang dat zij in contact komen met burgers die zich bezighouden met hetzelfde onderwerp en dezelfde interesse hebben. Een individu dat van voetballen houdt vind het belangrijk dat er bij de vereniging ook andere mensen zitten die van voetbal houden, zodat hij over bepaalde wedstrijden die hij gezien heeft op televisie kan praten, maar ook dat hij mensen om zich heen heeft met wie hij kan voetballen. Door interesse in hetzelfde onderwerp is het voor burgers makkelijker om contact te maken met een ander. Iemand die ook van voetbal houdt, vind het vaak niet erg om over een gespeelde wedstrijd te discussiëren en aan te geven welke fouten de trainer allemaal heeft gemaakt. Een maatschappelijke organisatie kan hierbij

helpen, doordat zij kan dienen als een soort forum of een ontmoetingsplaats, waarbinnen burgers elkaar kunnen ontmoeten en dan gedachten en informatie met elkaar kunnen uitwisselen of om een bepaald soort handeling te verrichten, zoals het spelen van een voetbalwedstrijd.

In dit onderzoek wordt de interne organisatie van maatschappelijke organisaties onderzocht. Dit is gedaan aan de hand van het ledenbestand. Er is gekeken naar de samenstelling van het ledenbestand van de maatschappelijke organisatie. Bij deze samenstelling van het ledenbestand wordt er gekeken naar drie aspecten, namelijk *geslacht*, *eticiteit* en *leeftijd* van de leden.

Een belangrijk aspect van het sociaal kapitaal is dat er een zekere mate van heterogeniteit is. Burgers kunnen hun sociaal kapitaal vergroten door contacten te maken met andere burgers, maar het is ook van belang dat deze burgers naast gezamenlijke kenmerken ook kenmerken hebben die van elkaar verschillen. Het sociaal kapitaal streeft ernaar dat er contacten worden gelegd met burgers uit andere sociale groepen in de samenleving. Door in contact te komen met andere sociale groepen in de samenleving komt een burger met zaken in aanraking die voor hem niet gewoon zijn. Hierdoor wordt een mogelijkheid gecreëerd om andere dingen te leren en om met andere zaken in aanraking te komen, zodat je andere burgers beter kunt begrijpen. Hierdoor ontstaat een grotere sociale cohesie in de samenleving.

Omdat het voor het sociaal kapitaal van belang is dat burgers contact hebben met andere sociale categorieën, wordt er in het ledenbestand gekeken naar de bovengenoemde drie aspecten. Contacten die burgers onderhouden moeten zo divers (heterogeen) mogelijk zijn. Een maatschappelijke organisatie kan hierbij bijdragen. Zo kan de organisatie zich richten op contacten tussen verschillende culturen, bijvoorbeeld een allochtone vrouwenvereniging. In deze organisatie komen vrouwen uit verschillende culturen samen om informatie uit te wisselen. De maatschappelijke organisatie geeft de burger dus de mogelijkheid om met andere sociale groepen in contact te komen.

2.2 *Heterogeniteit en de externe organisatie*

Zoals in de vorige paragraaf is aangegeven, is het voor het individu van belang dat er sprake is van een sociaal netwerk. Putnam geeft aan dat een netwerk helpt bij het creëren van faciliteiten en het zorgen van coördinatie en communicatie (Putnam;1995:67). Maatschappelijke organisaties spelen hierbij een rol. Zo zijn er faciliteiten nodig om door individuen gestelde doelen te kunnen bereiken. Maatschappelijke organisaties kunnen voor faciliteiten zorgen en wel zo dat er voor de leden een gezamenlijk voordeel kan ontstaan. Een voorbeeld hiervan is dat een aantal burgers die van dansen houden bij een maatschappelijke organisatie terecht komen die gericht is op het geven van dansles en dat deze maatschappelijke organisatie nu voor al die leden een ruimte kan aanbieden waar de leden gezamenlijk kunnen oefenen. Verder geeft de maatschappelijke organisatie ook een aantal regels die ervoor zorgen dat bepaalde normen binnen het netwerk kunnen worden ondersteund.

Maatschappelijke organisaties er kunnen dus enerzijds voor zorgen dat bepaalde netwerken en daarmee bepaalde contacten kunnen worden gecreëerd en dat het netwerk en het contact dan ook wordt onderhouden. Maatschappelijke organisaties kunnen dan ook worden gezien als bepaalde knooppunten binnen het sociale netwerk van de individuele burgers.

De maatschappelijke organisatie kan meewerken aan het opbouwen en onderhouden van een extern netwerk, door contacten te onderhouden met andere organisaties en met de overheid. Door het hebben van contact met andere organisaties en met de (lokale) overheid is het mogelijk dat bepaalde dilemma's kunnen worden opgelost. Als bijvoorbeeld een toneelvereniging op korte termijn een toneelstuk wil opvoeren met daarin scènes waarin salsa moet worden gedanst, dan kan de toneelvereniging ervoor kiezen om contact te leggen met de dansvereniging en die vereniging de dansscènes te laten spelen.

Putnam geeft als verder voordeel dat als meerdere organisaties samenwerken, het standpunt dat de maatschappelijke organisaties innemen meer kracht kan worden bijgezet (Putnam;1995:67). Hoe meer burgers van mening zijn dat het antwoord op de vraag “nee” moet zijn, des te sterker wordt de stem. Bij het leggen van contacten met andere organisaties is het van belang dat deze contacten zo heterogeen mogelijk zijn.

Doordat er meer contacten zijn met organisaties van andere sociale groepen in de samenleving is het mogelijk dat het netwerk zich verder uitbreidt en er nog meer sociale groepen worden bereikt. Dit heeft een aantal voordelen. Zo zorgt de organisatie er in de eerste plaats voor dat de organisatie niet te geïsoleerd raakt.

Anderzijds draagt de maatschappelijke organisatie bij aan het versterken van de cohesie in de samenleving. Verschillende maatschappelijke organisaties zorgen ervoor dat mensen uit verschillende sociale groepen de mogelijkheid krijgen om elkaar te ontmoeten en kennis uit te wisselen. Hierdoor kan er een grotere samenhang tussen de verschillende sociale groepen ontstaan.

Als laatste voordeel kan worden genoemd dat de maatschappelijke organisaties hun standpunten naar de overheid toe meer kracht kunnen bijzetten, doordat zij te maken hebben met een grotere achterban.

2.3 Heterogeniteit en de kwaliteit van de democratie

In het sociaal kapitaal wordt de maatschappelijke organisatie gezien als een intermediair tussen de burger en de lokale overheid. Contacten met de lokale overheid is nodig om de kwaliteit van de democratie te verbeteren.

De maatschappelijke organisatie kan worden gezien als een knooppunt van allerlei contacten die burgers hebben met andere burgers uit andere sociale groepen in onze samenleving. Het sociaal kapitaal geeft aan dat er naast contacten met andere maatschappelijke organisaties ook contacten zijn met de lokale overheid. Maatschappelijke organisaties kunnen zorgen voor dit contact met de lokale overheid en kunnen zo namens de burgers zaken regelen. Omdat het sociaal kapitaal aangeeft dat het belangrijk is dat er contacten plaatsvinden tussen verschillende sociale groepen, is het van belang dat de maatschappelijke organisatie een extern netwerk heeft dat contacten bevat met de overheid die zich met andere beleidsterreinen bezig houden. De contacten die de maatschappelijke organisatie heeft met de lokale overheid moet dan ook gevarieerd zijn en met verschillende mensen binnen de overheid. Hierdoor kan de sociale cohesie worden vergroot en wordt er zo bijgedragen aan de kwaliteit van de democratie.

3. Communitarisme

3.1 Inleiding

Net als bij het sociaal kapitaal is het uitgangspunt van het communitarisme dat elk individu met anderen verbonden is en ervoor moet zorgen dat er contacten zijn met andere burgers in onze samenleving. Dit moet ervoor zorgen dat er een netwerk ontstaat waarin het zichtbaar is welke contacten burgers hebben met andere burgers. Bell geeft aan dat ieder individu zich bevindt in een bepaald netwerk, maar wel probeert een eigen leven te leiden en zichzelf probeert te vinden (Bell;1993:31). Om zichzelf te kunnen vinden en duidelijk te kunnen maken wat de burger belangrijk vindt in dit leven heeft de burger contacten nodig met anderen. Het idee van het communitarisme is dat iedereen moet proberen een zo goed mogelijk leven te leiden. De invulling van wat een goed leven is, is voor iedereen verschillend doordat iedereen een andere achtergrond heeft met soms andere waarden en normen. De burger probeert dus een leven te leiden dat hem zelf tevreden stelt. Contacten met andere burgers kunnen bijdragen om een hogere mate van tevredenheid te verkrijgen, maar het kan ook zo zijn dat op momenten wanneer de burger niet tevreden is of het gevoel heeft dat er iets ontbreekt aan het goede leven contacten kunnen bijdragen om dit gevoel terug te dringen en zo wel een beter leven op te bouwen en zich tevreden te voelen. Houtepen geeft hierbij als aanvulling dat de nadruk moet worden gelegd op kwesties waar het zoeken is naar het zin geven, de identiteit en een zekere mate van rechtvaardiging van bepaalde zaken (Houtepen;1993:21).

In de samenleving zijn een aantal gemeenschappen aanwezig. Het behoren tot een gemeenschap is gebaseerd op het willen uitdragen van dezelfde identiteit. De interne verbondenheid met een gemeenschap is dan ook groter dan de externe verbondenheid. Binnen de maatschappelijke organisaties is er een grote mate van verbondenheid en verwantschap tussen de leden. Verwantschap en verbondenheid kunnen worden vergroot als de leden zo veel mogelijk achtergrondkenmerken gelijk hebben. Homogeniteit past daarom binnen de gedachtegang van het communitarisme. Het contact met mensen uit je eigen gemeenschap is dan makkelijker op gang te brengen en makkelijker te onderhouden. Whiteley geeft aan dat de interacties in de gemeenschap niet altijd bestaan uit contacten die face to face zijn, maar doordat er in de gemeenschap een netwerk bestaat wordt iedereen bereikt (Whiteley;1999:29). De gemeenschap kan een zodanig grote omvang hebben dat een individu alleen contact heeft met enkele andere individuen van die gemeenschap en niet met alle leden van dezelfde gemeenschap.

3.2 Homogeniteit in de interne organisatie

Om te zorgen dat een individu een goed leven kan leiden en dat de doelen worden bereikt die de burger zichzelf heeft gesteld, is het van belang dat een individu contacten onderhoudt met andere

burgers. In een maatschappelijke organisatie komen burgers samen die dezelfde doelen nastreven en de zelfde achtergrondkenmerken hebben. Het is van belang dat er een hoge mate van homogeniteit in de maatschappelijke organisatie te vinden is. Om te onderzoeken of de interne organisatie van de maatschappelijke organisatie homogeen is, wordt er gekeken naar het ledenbestand. In het ledenbestand wordt gekeken naar drie aspecten, namelijk *geslacht*, *etniciteit* en *leeftijd*. Het is dus voor het communitarisme van belang dat er zoveel mogelijk mensen van hetzelfde geslacht, etniciteit en leeftijd in de maatschappelijke organisatie zitten. Een voorbeeld zou zijn een maatschappelijke organisatie die alleen maar Nederlandse vrouwen tussen de 20 en 22 jaar heeft.

Een ander belangrijk punt bij het communitarisme is dat de burgers zich actief bezighouden met de maatschappelijke organisatie. Dit betekent dat de burger zich inzet om contacten te onderhouden met andere mensen binnen de maatschappelijke organisatie en dat de burger zich inzet voor de inrichting van de maatschappelijke organisatie. In dit onderzoek zal op dit laatste verder niet worden ingegaan.

3.3 Homogeniteit en de externe organisatie

Om te zorgen dat het individu de doelen bereikt die van belang zijn om een succesvol en goed leven te leiden, is er een rol voor de maatschappelijke organisatie weggelegd. De maatschappelijke organisatie zorgt voor een extern netwerk dat veel contacten bevat met andere maatschappelijke organisaties die dezelfde doelen nastreven, zoals verschillende voetbalverenigingen die contacten met elkaar onderhouden over een eventuele bepaalde competitie. Het voordeel van een zo groot mogelijk netwerk van gelijkgestemden is dat het makkelijker is om faciliteiten te creëren om de wensen van haar leden te vervullen en activiteiten te ondernemen waar de leden baat bij hebben.

Bij het communitarisme wordt ervan uitgegaan dat problemen binnen de eigen organisatie moeten worden opgelost; de organisatie heeft zelf de kennis in huis om bepaalde problemen op te lossen. Is dit niet mogelijk, dan pas kijkt de maatschappelijke organisatie naar andere maatschappelijke organisaties, maar ook hier is het van belang dat dit organisaties zijn die dezelfde uitgangspunten uitdragen en dezelfde achtergronden hebben. Hierdoor is het van belang dat externe contacten zo homogeen mogelijk zijn. De voetbalvereniging zal proberen het eerst zelf op te lossen; lukt dit niet dan zal de voetbalvereniging naar een andere voetbalvereniging stappen en niet naar een reisvereniging om daar het probleem voor te leggen.

Het hebben van een extern netwerk heeft ook nog een andere voordeel: het is makkelijker om informatie uit te wisselen. De andere organisaties hebben gelijke hoofdlijnen. In het voorbeeld van het voetballen is de hoofdlijn voor alle voetbalverenigingen gelijk, het mogelijk maken om een voetbalwedstrijd te spelen en het leren voetballen, maar kunnen ze verschillen op details. Zo vinden de communitaristen dat het beter is om alleen informatie uit te wisselen met mensen binnen

dezelfde discipline; omdat de mensen zich met hetzelfde onderwerp bezighouden, is de kennis bij deze mensen groot en kunnen zij goede aanvullingen geven op bepaalde punten. Een voorbeeld hiervan is dat economen alleen iets aannemen van andere economen.

3.4 Homogeniteit en de kwaliteit van de democratie

Naast homogene contacten met andere maatschappelijke organisaties is het volgens het communitarisme ook van belang dat er contacten zijn met de lokale overheid. Ook de lokale overheid kan helpen met problemen binnen de maatschappelijke organisatie kan hulpmiddelen toegankelijk maken voor burgers die binnen de maatschappelijk organisatie actief zijn.

Ook voor de contacten met de lokale overheid geldt dat homogeniteit belangrijk is: het is van belang dat de maatschappelijke organisatie contacten heeft met mensen die gelijkgestemd zijn en die passen binnen de maatschappelijke organisatie. De contacten zullen daardoor minder gevarieerd worden, de contacten met de lokale politiek zullen dan ook vaak zijn met mensen die werken bij de gemeentelijke dienst of met lokale politici. Zij zijn de mensen die het dichtst bij de maatschappelijke organisatie zullen staan. Binnen het politiek systeem zijn een aantal personen die passen binnen de maatschappelijke organisatie en deze mensen zullen worden aangesproken. Met andere groepen of individuen die niet passen binnen de maatschappelijke organisatie zal geen contact worden gezocht.

4 Een onderzoek bij maatschappelijke organisaties

4.1 Methode van dataverzameling

4.1.1 De CID vragenlijst

De vragen die in dit onderzoek zijn gesteld hebben te maken met maatschappelijke organisaties. Je kunt maatschappelijke organisaties vele vragen stellen over hun leden en de organisatie zelf, zoals vragen over betrokkenheid, donaties, vrijwilligerswerk en de activiteiten van de maatschappelijke organisatie. Vragen over deze onderwerpen zijn terug te vinden in een survey binnen het CID, Citizenship, Involvement and Democracy. Binnen dit project, dat is uitgevoerd in 13 Europese landen, is een vragenlijst opgesteld met vele vragen over de betrokkenheid van de leden, donaties, vrijwilligerswerk en de activiteiten van de maatschappelijke organisatie, iets wat nooit zo uitgebreid was gedaan. Door het zo uitgebreid uit te werken kost het niet alleen veel tijd voor de respondent, maar ook voor de onderzoekers om dit allemaal uit te werken. Het grote verschil met andere onderzoeken is dat deze andere onderzoeken alleen ingaan op lidmaatschap en vrijwilligers, zie bijvoorbeeld Landelijk verenigd van De Hart.

Doordat veel vragen onbeantwoord blijven, kunnen bepaalde zaken onderbelicht blijven en hiermee ook ondergewaardeerd, zoals bijvoorbeeld de betrokkenheid van leden bij de activiteiten van de maatschappelijke organisatie.

Om meer inzicht te krijgen in maatschappelijke organisaties en om te achterhalen of er inderdaad vlakken zijn die onder worden gewaardeerd maar wel van belang zijn, is er een vragenlijst gestuurd naar verschillende maatschappelijke organisaties binnen de gemeente Enschede. De gemeente Enschede is gekozen omdat dit een middelgrote stad in Nederland is met rond de 155.000 inwoners. Een voordeel van een gemeente met zo veel inwoners is dat er voldoende maatschappelijke organisaties aanwezig zijn.

Niet alle organisaties die zich in de gemeente Enschede hebben gevestigd deden mee aan dit onderzoek, er is een random selectie gemaakt. Om te achterhalen welke maatschappelijke organisaties er zijn in Enschede, zijn er gegevens opgevraagd bij de Kamer van Koophandel en bij de gemeente Enschede zelf. Hieruit bleek dat in Enschede vele maatschappelijke organisaties zijn. Deze enquête is schriftelijk uitgevoerd en is verstuurd naar de contactpersonen van maatschappelijke organisaties in de gemeente Enschede. Deze enquête is verstuurd in oktober 2000.

Na verder onderzoek van de gegevens bleek dat ook bepaalde organisaties twee keer het formulier hadden teruggezonden. Dit had verschillende redenen. Zoals gezegd zijn er gegevens opgevraagd

bij de gemeente Enschede en de Kamer van Koophandel. Het bleek dat sommige maatschappelijke organisaties bij beide instanties onder verschillende namen stonden ingeschreven, wat vaak te maken had met een andere naamvolgorde. Ook kwam het voor dat bij beide instanties een andere contactpersoon opgegeven was, zodat soms beide personen het formulier ingevuld en teruggestuurd hebben. In deze gevallen is het formulier dat als eerste binnenkwam meegenomen in dit onderzoek.

Nadat de enquête verstuurd was is er een periode gewacht, daarna is er nog een kopie van de enquête verstuurd als er bij de eerste poging geen respons was. Ook dit heeft er in sommige gevallen toe geleid dat er twee enquêtes binnen gekomen zijn, ook in deze gevallen is het eerste formulier meegenomen in dit onderzoek. Als echter bij het eerst binnengekomen formulier minder dan de helft van alle vragen was ingevuld en het tweede formulier helemaal was ingevuld, dat is dit tweede formulier meegenomen; dit laatste kwam slechts zelden voor. Na het filteren van de dubbele maatschappelijke organisaties is het totale aantal maatschappelijke organisaties dat is opgenomen in dit onderzoek 801.

4.1.2 Contacten met andere maatschappelijke organisaties

Uit de bestaande vragenlijst heb ik in dit onderzoek gebruik gemaakt van drie vragen: vragen over het ledenbestand, over de sector waarin de maatschappelijke organisatie actief is en over het contact dat de maatschappelijke organisatie heeft met de lokale overheid.

Binnen dit onderzoek is het contact dat maatschappelijke organisaties heeft belangrijk. Door in te gaan op de contacten die maatschappelijke organisaties hebben kan er iets worden gezegd over de sociale en politieke integratie van maatschappelijke organisatie en de bijdrage die maatschappelijke organisaties leveren aan de kwaliteit van de democratie. Hierdoor was het van belang om een bestaande vraag verder uit te werken en het bestaande bestand te verrijken met nieuwe informatie.

De respondent had de mogelijkheid om contacten op te geven die er waren met andere maatschappelijke organisaties. In het bestaande bestand is alleen ingegaan op de hoeveelheid contacten die de maatschappelijke organisatie heeft opgegeven. In dit onderzoek zijn deze contacten verder uitgewerkt.

Er is gekeken naar welk contact de maatschappelijke organisatie heeft opgegeven. Allereerst bleek dat veel opgegeven contacten contacten waren met bedrijven, de lokale overheid of overheidsdiensten. Voor dit onderzoek zijn deze eruit gefilterd en zijn de contacten niet meegenomen, omdat het van belang was om te achterhalen welke contacten maatschappelijke organisaties hebben met andere maatschappelijke organisaties. Bedrijven en de lokale overheid vallen niet onder de definitie van een maatschappelijke organisatie.

Daarnaast viel op dat alle contactpersonen gangbare namen hebben opgeschreven van de maatschappelijke organisatie waarmee zij contact hadden. Deze gangbare naam komt meestal niet voor 100% overeen met de officiële naam van de maatschappelijke organisatie. Vaak was er sprake van een afkorting van de officiële naam of de naamsvolgorde was veranderd. Dit betekent dat alle contacten afzonderlijk gecontroleerd zijn op de namen zijn veranderd in de officiële naam. Hierbij is gebruik gemaakt van het bestaande bestand met alle officiële namen van de maatschappelijke organisaties, een overzicht van de gemeente met daarin de belangrijkste organisaties en internet. Dit was nodig om nu de maatschappelijke organisatie te kunnen koppelen aan een eventueel bestaand respondentnummer, zodat ook nu van deze organisatie informatie te vinden was. Het koppelen aan een ander respondentnummer was belangrijk, omdat elke organisatie later weer werd gelinkt aan een sectornummer om zo iets te zeggen over het soort contact dat de maatschappelijke organisatie heeft.

In een aantal gevallen is er een contact opgegeven met een maatschappelijke organisatie die niet in de random selectie zat en verdere gegevens rondom deze maatschappelijke organisatie ontbreken. Voor deze maatschappelijke organisatie is een nieuw respondentnummer aangemaakt, maar buiten het officiële CID bestand gehouden. Voor groot aantal van deze organisaties is een sectornummer gevonden dat past bij de maatschappelijke organisatie. In de naam werd veelal al duidelijk in welke sector zij voornamelijk actief was, zoals voetbalvereniging Zuid Eschmarke. Van een aantal van deze nieuwe maatschappelijke organisaties is niet bekend in welke sector zij actief waren, deze maatschappelijke organisaties hebben allemaal hetzelfde sectornummer gekregen, 99.

Uiteindelijk is er toch voor gekozen om deze contacten mee te nemen in de verdere analyses, omdat anders meer dan 700 contacten verloren zouden gaan, meer dan de helft van de opgegeven contacten.

4.1.3 Enkele kanttekeningen

In totaal hebben 801 maatschappelijke organisaties meegedaan aan dit onderzoek. In deze maatschappelijke organisaties zit veel variatie als het gaat om het soort maatschappelijke organisatie. Veel maatschappelijke organisaties zijn op verschillende beleidsterrein actief. In dit onderzoek konden maatschappelijke organisaties een keuze maken uit sectoren waarin de maatschappelijke organisatie actief is. Dit is van belang voor de begrippen homogeniteit en heterogeniteit. Bij het geven van een (beperkte) keuzeruimte wordt het makkelijker om een contact dat een maatschappelijke organisatie heeft te classificeren als homogeen. Als je de respondent maar drie opties geeft, dan vallen er meer contacten in een gegeven sector en wordt de kans groter dan een contact homogeen is.

Door meerdere sectoren op te geven en de correspondent een ruimere keuze aan te bieden, komt meer ruimte om een contact op te geven dat niet valt binnen de eigen sector. In dit onderzoek is

waren er 35 verschillende sectoren. Dit getal geeft aan dat er een grote verscheidenheid aan keuzeruimte is. Maar in sommige gevallen had dit nog verder kunnen worden opgesplitst. Een voorbeeld hiervan is dat een voetbalvereniging contact heeft met een korfbalvereniging. In deze vragenlijst wordt dit gezien als een homogeen contact, omdat beide maatschappelijke organisatie actief zijn in de sector sport. Communitaristen daarentegen kunnen aangeven dat korfbal en voetbal niets met elkaar te maken hebben en dat de Communitaristen dit zullen zien als een heterogeen contact. In dit onderzoek wordt er toch voor gekozen om de sectoren zo te houden en niet verder te gaan opsplitsen.

Bij de contacten met andere maatschappelijke organisaties is al naar voren gekomen dat veel correspondenten de vraag niet goed hebben ingevuld. Vele maatschappelijke organisaties hebben contacten ingevuld met de overheid en met bedrijven. Deze contacten worden niet meegenomen in dit onderzoek, terwijl dit toch een contact is dat de maatschappelijke organisatie heeft in de omgeving waarin zij werkzaam is.

Daarnaast zijn nooit de officiële namen van de maatschappelijke organisaties ingevuld. Dit zorgt ervoor dat de onderzoeker dit zelf moet verwerken en hierdoor zijn fouten in het databestand mogelijk. Ook hebben veel maatschappelijke organisaties contacten op gegeven met andere maatschappelijke organisaties die niet mee waren genomen in dit onderzoek. Dit zorgt ervoor dat van deze maatschappelijke organisaties geen sectornummer bekend is. In eerste instantie hebben de maatschappelijke organisaties een 99 nummer gekregen als sector. Naderhand bleek dat meer dan 700 contacten hierdoor verloren zouden gaan. Het 99 kon niet zo meegenomen worden in het onderzoek. In verdere analyse zou dit worden gezien als een heterogeen contact, terwijl de naam van de organisatie duidelijk weergeeft dat een voetbalclub contact heeft met een andere voetbalclub, iets wat een homogeen contact is. Daardoor is later bij elk van de contacten waar het duidelijk is tot welke sector zij behoren een bestaand sectornummer gegeven. Dit had verder tot gevolg dat het aantal sectoren nu van 35 naar 44 sectoren. In de bestaande vragenlijst was sector 36, anders meegenomen. Deze sector is nu vervallen en de antwoorden die de maatschappelijke organisaties hebben gegeven vallen nu onder de 9 extra sectoren. Door het toevoegen van extra sectoren wordt het voor het sociaal kapitaal makkelijker om een heterogeen contact te verkrijgen.

4.2 Operationalisering variabelen

In dit onderzoek wordt gekeken naar de interne organisatie van de maatschappelijke organisatie, de contacten die maatschappelijke organisaties hebben andere maatschappelijke organisaties en de contacten die er zijn met de lokale overheid. Al deze variabelen dragen afzonderlijk bij aan de kwaliteit van de democratie.

4.2.1 Interne organisatie

Bij de interne organisatie van de maatschappelijke organisatie gaat het om de samenstelling van het ledenbestand van de maatschappelijke organisatie. Maatschappelijke organisaties verschillen vaak van ledenbestand door de verschillende doelgroepen van de maatschappelijke organisaties. De maatschappelijke organisatie kan bijvoorbeeld alleen gericht zijn op jongeren in de buurt, wat dan terug is te vinden in het ledenbestand: de leeftijd van de leden is laag, bijvoorbeeld rond de 16 jaar.

Om een duidelijk beeld te geven van de interne organisatie zijn de volgende variabelen opgenomen in dit onderzoek: het aantal personen onder de 18 jaar (leeftijd), het aantal vrouwen in de organisatie (geslacht) en het aantal leden dat niet-Nederlands is (etniciteit). Iedereen die deze enquête heeft ingevuld had hierbij de keuze uit de volgende waarden: Geen, Minder dan 10%, Minder dan 50%, Ongeveer 50%, Meer dan 50% en Bijna alle leden. Hiermee kan worden vastgesteld of een organisatie een homogene of een heterogene samenstelling heeft. De samenstelling van de maatschappelijke organisatie is homogeen als geslacht, leeftijd en etniciteit binnen de maatschappelijke organisatie gelijk zijn of bij minder dan 10% van de leden verschillen. De samenstelling van de maatschappelijke organisatie is heterogeen als geslacht, leeftijd en etniciteit bij meer dan 10% van de leden verschillen.

Om uiteindelijk een theorie te kunnen toetsen is het belangrijk om te operationaliseren. In dit onderzoek betekent dit dat het ledenbestand geoperationaliseerd moet worden naar wat een homogeen ledenbestand is en wat een heterogeen ledenbestand is. Dit is mogelijk door eerst de variabelen leeftijd, geslacht en etniciteit afzonderlijk te operationaliseren.

Voor de operationalisering van homogene leeftijd, geslacht en etniciteit geldt het volgende: als in de enquête bij een vraag is geantwoord dat de leden van een maatschappelijke organisatie vallen onder een van de categorieën Geen, Minder dan 10%, en Bijna alle leden, dan wordt dit gezien als homogeen. Een voorbeeld voor de variabele leeftijd is dat er geen jongeren onder de 18 jaar zijn of dat er minder dan 10% van het aantal leden onder de 18 is of dat bijna alle leden jonger dan 18 jaar zijn. Als dit het geval is, dan is de maatschappelijke organisatie homogeen met betrekking tot de variabele leeftijd.

Voor de operationalisering van heterogene leeftijd, geslacht en etniciteit geldt het volgende: als in de enquête bij een vraag is geantwoord dat de leden van een maatschappelijke organisatie vallen onder een van de categorieën Minder dan 50%, Ongeveer 50% of Meer dan 50% , dan wordt dit gezien als heterogeen. Geeft een organisatie aan dat Minder dan 50%, Ongeveer 50% of Meer dan 50% van de leden geen Nederlander is, dan wordt de maatschappelijke organisatie met betrekking tot de variabele etniciteit gezien als heterogeen.

Uit de drie variabelen leeftijd, geslacht en etniciteit is een nieuwe variabele te maken: het ledenbestand. Ook dit ledenbestand kan homogeen of heterogeen zijn, wat als volgt wordt geoperationaliseerd: als er van de drie variabelen (geslacht, leeftijd en etnit) twee of meer homogeen zijn, dan is het ledenbestand homogeen. Het ledenbestand is heterogeen als van de drie variabelen twee of meer heterogeen zijn.

Als je een respondent vraagt om iets te zeggen over het ledenbestand, resulteert dit vaak in antwoorden als: "de meeste leden zijn ..." of "dat is erg verschillend." Om aan te geven of een variabele homogeen of heterogeen is, moet het duidelijk worden wat er wordt verstaan onder homogeen en heterogeen. Ik vind dat homogeniteit in dit onderzoek weinig variatie betekent. In dit onderzoek kon de respondent kiezen uit zes verschillende categorieën. Ik ben van mening dat als een respondent heeft aangegeven dat minder dan 10% van het vrouwelijke geslacht is, dat er dan weinig variatie in deze variabele zit (in dit geval zijn de meeste leden man). Daarom vind ik dat Geen, Minder dan 10%, en Bijna alle leden homogeniteit het beste weergeven. Bij heterogeniteit is het van belang dat er variatie binnen de variabele zit. De categorieën Minder, Ongeveer 50% of Meer dan 50% geven aan dat niet alle leden hetzelfde zijn en dat er dus variatie bij de leden terug te vinden is. Homogeen en heterogeen bevatten nu ook beide drie categorieën en kan hierdoor een eerlijkere verdeling ontstaan als het gaat om welke theorie beter verklaart.

De variabele ledenbestand bestaat uit drie verschillende variabelen. In dit onderzoek wegen deze variabelen allemaal even zwaar; ik vind niet dat de variabele leeftijd bijvoorbeeld belangrijker is dan geslacht. Om te bepalen of het ledenbestand homogeen of heterogeen is, geldt dus dat als twee van deze variabelen homogeen zijn, het ledenbestand ook homogeen is.

4.2.1 Externe contacten

Bij een extern netwerk van een maatschappelijke organisatie wordt gekeken naar de contacten die een maatschappelijke organisatie heeft met andere organisaties. In de enquête is gevraagd of de maatschappelijke organisatie contacten heeft met andere organisaties. De maatschappelijke organisatie had de mogelijkheid maximaal 5 contacten met andere organisaties op te geven of de maatschappelijke organisatie kon aangeven dat er geen enkel contact was met andere organisaties. Daarnaast werd gevraagd door wie het contact geïnitieerd is: door beide partijen, door de organisatie zelf of door de andere organisatie.

Voor dit onderzoek is het belangrijk dat deze contacten met andere maatschappelijke organisaties worden onderverdeeld in homogene of heterogene contacten. Om een contact te kunnen onderverdelen in homogeen of heterogeen moest eerst een andere vraag worden gesteld, namelijk in welke sector de desbetreffende maatschappelijke organisatie werkzaam is. Het was mogelijk om meerdere sectoren (bijvoorbeeld sport, muziek, jongeren of mensenrechten) aan te geven. De lijst waar de maatschappelijke organisaties uit konden kiezen bestond uit 35 verschillende sectoren. Als

de sector niet te vinden was bij deze 35 dan kon men kiezen voor optie 36 (“anders”) en dan aangeven in welke voor sector de organisatie valt. Ook is bij elk opgegeven contact van de maatschappelijke organisatie gekeken in welke sector deze maatschappelijke organisatie actief is. Hierdoor werd het mogelijk om te kijken of een contact homogeen of heterogeen is. Er is sprake van een homogeen contact als er contact is met organisaties die actief zijn binnen dezelfde sector. Er is sprake van een heterogeen contact als de sectoren van de maatschappelijke organisatie en het opgegeven contact verschillen.

Een extern contact kan homogeen of heterogeen zijn. Dit heeft te maken met de totale som van de contacten met andere organisaties. Een extern contact is homogeen1 als van de maximaal 5 opgegeven contacten de meerderheid of de helft contacten zijn binnen dezelfde sector. Een extern contact is heterogeen1 als het aantal contacten met andere sectoren groter is dan het aantal contacten binnen dezelfde sector. Een extern contact is homogeen2 als van de maximaal 5 opgegeven contacten de meerderheid bestaat uit een contact met een organisatie uit dezelfde sector. Een extern contact is heterogeen2 als het aantal contacten met andere sectoren groter of gelijk is aan het aantal contacten binnen dezelfde sector. Door gebruik te maken van twee verschillende operationaliseringën hebben beide theorieën evenveel kans om als een homogeen contact te worden bestempeld of als een heterogeen contact te worden bestempeld.

4.2.2 Contact met de lokale overheid

Naast het hebben van contacten met andere maatschappelijke organisaties kan een maatschappelijke organisatie ook contact hebben met de lokale overheid. De contactpersoon van de maatschappelijke organisatie is gevraagd of de organisatie contacten onderhoudt met de lokale overheid. De organisatie werd gevraagd of zij contacten onderhoudt met de gemeentelijke dienst, de gemeenteraad, college van B&W en/of lokale politici. Daarnaast is naar de intensiteit van het contact gevraagd, is er Geen, Soms of Regelmatig contact met de gemeentelijke dienst, de gemeenteraad, college van B&W en/of lokale politici.

Belangrijk is om eerst te kijken of er wel of geen contact is met de lokale overheid.

Operationalisering van het wel of niet hebben van contact is als volgt: er is sprake van contact als de respondent bij een van de categorieën gemeentelijke dienst, de gemeenteraad, college van B&W en/of lokale politici heeft aangegeven dat er contact is. Er is sprake van geen contact als bij alle vier categorieën geen contact is ingevuld.

Ook bij deze variabele kan gekeken worden of het contact homogeen of heterogeen is. Hier gaat het voornamelijk om de variatie die er is binnen de contacten met de lokale overheid. Hierbij gaat het om de antwoorden die zijn gegeven op de afzonderlijke vragen over de gemeentelijke dienst, de gemeenteraad, college van B&W en/of lokale politici. Deze vragen samen hebben betrekking op de lokale overheid. In dit onderzoek is de variabele lokale overheid als volgt geoperationaliseerd: er is

sprake van een homogeen contact als er één contact is met de lokale overheid of als er contact is met een gemeenteambtenaar en de lokale politicus. Een contact met de lokale politiek is heterogeen als er minimaal met twee groepen binnen het politiek systeem contact is, waarbij een van deze contacten een contact is met de gemeenteraad of het college van B&W.

Om het contact met de lokale overheid te verdelen in homogeen of heterogeen moet ook hier een operationalisering worden gemaakt. Dit betekent dat er een bepaalde keuze moet worden gemaakt. De verdeling van homogeen of heterogeen heeft vooral te maken met de variatie van het contact. Als er maar één contact is, dan is er sprake van een homogeniteit omdat er weinig variatie is. Bij meerdere contacten is er wel variatie en is het daardoor een heterogeen contact.

In dit onderzoek wordt homogeniteit vaak gekoppeld aan het communitarisme en heterogeniteit aan het sociaal kapitaal. Het communitarisme beschrijft dat contact met de lokale overheid vooral moet gebeuren met mensen die gelijkdenkend zijn. De grootste kans op een persoon die dicht bij de maatschappelijke organisatie staat is onder werknemers van de gemeentelijke dienst of een lid van een lokale politieke partij.

Het kan voorkomen dat deze mensen ook lid van de maatschappelijke organisatie zijn. Daarom heb ik aangegeven dat een contact homogeen is als er contact is met een gemeenteambtenaar en/of een lokale politicus. Bij een heterogeen contact, een contact dat past binnen de gedachte van het sociaal kapitaal, heb ik daarom aangegeven dat er meerdere contacten moeten zijn met de lokale overheid. Het verschil met een homogeen contact is dat minimaal een van deze contacten met de gemeenteraad of het college van B&W moet zijn, omdat van dit laatste niet of nauwelijks sprake is bij het communitarisme.

4.3 Hypotheses

4.3.1 Sociaal kapitaal

Wat kunnen we nu precies verwachten als we de variabelen uit de vorige paragraaf betrekken op het sociaal kapitaal en het communitarisme?

Bij het sociaal kapitaal ligt de nadruk op heterogeniteit van de interne en externe organisatie. Naar het idee van het sociaal kapitaal moet de samenstelling van het ledenbestand zo heterogeen mogelijk zijn, zodat binnen de maatschappelijke organisatie burgers met zo veel verschillende mogelijk sociale groepen in aanraking komt binnen het ledenbestand van de maatschappelijke organisatie. Een maatschappelijke organisatie heeft een heterogene samenstelling als het geslacht, de leeftijd en de etniciteit binnen de maatschappelijke organisatie bij Minder dan 50, Ongeveer 50% of Meer dan 50% van de leden verschilt. Er wordt verondersteld dat het door een heterogene organisatie makkelijker is om contacten te leggen met organisaties die werkzaam zijn in een andere sector. Ook het hebben van regelmatig contact met de lokale politiek wordt verwacht.

Putnam geeft aan dat maatschappelijke organisaties zorgen voor een aantal faciliteiten waarvan de burger gebruik kan maken (Putnam;2000:66). Hiervoor is het van belang dat de organisatie een bepaald netwerk opbouwt. In het sociaal kapitaal is het van belang dat in dit netwerk verschillende sociale groepen zijn opgenomen. Hiervoor is het van belang dat de organisatie in contact komt met andere organisaties. Om ervoor te zorgen dat het netwerk verschillende sociale groepen omvat, moeten de contacten zo heterogeen mogelijk zijn.

In het sociaal kapitaal gaat men ervan uit dat heterogeen contact betekent dat het een contact is met mensen die niet exact dezelfde kenmerken hebben als in de sociale groep waarin de burger zich bevindt. Het sociaal kapitaal gaat ervan uit dat mensen die zich in de sector sport bevinden een heterogeen contact hebben als zij contact hebben met maatschappelijke organisaties die niet op sport gericht zijn. Door zoveel mogelijk heterogene contacten te hebben met andere organisaties is de maatschappelijke organisatie sterk sociaal geïntegreerd.

Doordat de samenstelling en het externe netwerk zo heterogeen mogelijk is, ontstaat er grotere cohesie in de samenleving, waardoor verwacht kan worden dat het gemakkelijker is om in contact te komen met de politiek. Verder kan worden verwacht dat wanneer er sprake is van een zo divers mogelijk netwerk en samenstelling van de maatschappelijke organisatie het ook gemakkelijker is om met verschillende leden van het politiek systeem in contact te komen. Er is dus sprake van een gevarieerd contact. Op basis hiervan heb ik de volgende hypothesen opgesteld:

Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek.

en

Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er meer gevarieerd contact met de lokale politiek.

en

Naarmate de interne maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er vaker een heterogeen contact met andere maatschappelijke organisaties.

4.3.2 Communitarisme

In de gedachte van het communitarisme moeten maatschappelijke organisaties ervoor zorgen dat bepaalde waarden en normen worden gehandhaafd en dat er een aantal doelen worden bereikt. De burger vindt het belangrijk dat deze doelen worden bereikt, omdat dit ervoor zorgt dat hij dichterbij een succesvol leven komt (Bell;1993:36).

Homogeniteit past goed in de communitaristische theorie. Het is belangrijk dat de interne organisatie zo homogeen mogelijk is. Het is belangrijk dat er vooral mensen bij de

maatschappelijke organisatie zitten waarmee de ander makkelijk mee in contact kan komen en die vaak over gelijke kenmerken beschikt. Hierbij gaat het om de samenstelling van het ledenbestand van de maatschappelijke organisatie. Het ledenbestand is op drie zaken onderzocht: geslacht, leeftijd en etniciteit. Een maatschappelijke organisatie heeft een homogene samenstelling als het geslacht, de leeftijd en de etniciteit binnen de maatschappelijke organisatie Geen of Minder dan 10% bij alle leden verschilt. Door het hebben van een homogene organisatie wordt verondersteld dat het makkelijker is om contacten te leggen met andere organisaties die werkzaam zijn in dezelfde sector.

Daarnaast bouwen maatschappelijke organisaties een bepaald netwerk op, met onder andere als voordeel dat er zaken kunnen worden geregeld die zorgen voor realisatie van het gestelde doel van de organisatie. Het is van belang dat de contact zo homogeen mogelijk is, dat er contacten zijn tussen gelijkgestemden. Het hebben van homogene contacten heeft twee voordelen: het zorgt ervoor dat het contact intensiever wordt en dat het contact als vanzelfsprekend wordt ervaren. Als het gaat om de contacten die de organisatie heeft met de lokale politiek dan wordt hier ook verwacht dat er contact is met gelijkgestemden. Contact met gelijkgestemden kan men bijvoorbeeld terugvinden in het contact met een bepaalde lokale partij als een van de leden van deze partij bij de maatschappelijke organisatie is aangesloten. Verwacht wordt dan ook dat er geen variatie in de contacten zit met de lokale overheid. Het contact beperkt zich tot twee categorieën binnen de lokale overheid. Omdat de maatschappelijke organisatie vaak zelf haar problemen in eigen kring wil oplossen, wordt ook verwacht dat er nauwelijks tot geen contact zal zijn met de lokale politiek. Op basis hiervan heb ik de volgende hypothesen opgesteld:

Naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek.

en

Naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er minder gevarieerd contact met de lokale politiek.

en

Naarmate de interne maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er vaker een homogeen contact met andere maatschappelijke organisaties.

In dit onderzoek gaat het om het aantal contacten en de gevarieerdheid van het contact. Als men kijkt naar het aantal dan is hier een verschil op te merken in het sociaal kapitaal en het communitarisme. De eerste geeft aan dat heterogeniteit leidt tot vaker contact, terwijl de tweede aangeeft dat homogeniteit leidt tot meer contact.

Bij variatie is het verschil minder duidelijk. Bij het sociaal kapitaal verwacht je een grote mate van variatie in de contacten met de lokale politiek. Bij het communitarisme mag er variatie bestaan in

de contacten, er kan immers een contact zijn met een gemeenteambtenaar en een lokaal politicus, maar verwacht wordt dat er nauwelijks variatie in de contacten zal bestaan.

Om toch een extra dimensie in variatie aan te geven ben ik van mening dat het goed is om de verschillende categorieën bij variatie te betrekken en aan te geven dat een contact pas gevarieerd is als er meerdere contacten zijn met de lokale overheid, met als extra voorwaarde dat een van deze contacten met B&W of de gemeenteraad is; dit wordt namelijk niet verwacht bij het communitarisme. Het stellen van een extra eis aan het begrip variatie kan betekenen dat het moeilijker wordt om een gevarieerd contact te hebben, waardoor de hypothese van het sociaal kapitaal eerder te verwerpen zou zijn en het makkelijker wordt om de communitaristische hypothese aan te nemen.

5. Resultaten

5.1 Interne organisatie

Dit onderzoek richt zich op de contacten die maatschappelijke organisaties hebben met andere maatschappelijke organisaties en met de lokale overheid. Naast deze externe contacten zijn er ook contacten binnen de maatschappelijke organisatie; leden hebben contact met andere leden. In dit onderzoek is geen data beschikbaar over de contacten van leden binnen de maatschappelijke organisatie. Het is niet bekend hoe vaak ze met iemand contact hebben en met welk lid ze contact hebben binnen de maatschappelijke organisatie. Toch is er wat te zeggen over de interne organisatie. Elke organisatie heeft namelijk een ledenbestand en bepaalde gegevens over dit ledenbestand zijn bekend.

In de volgende subparagrafen wordt ingegaan op het ledenbestand. Het ledenbestand wordt zichtbaar gemaakt door drie verschillende variabelen, *leeftijd*, *geslacht* en *etniciteit*. Hierdoor is het mogelijk om de interne organisatie van de maatschappelijke organisatie uiteindelijk als homogeen of heterogeen te classificeren.

De interne organisatie moet zo divers mogelijk zijn, dit past binnen het idee van het sociaal kapitaal. Diversiteit zorgt ervoor dat mensen met andere sociale groepen in aanraking komen en van zoveel mogelijk verschillende mensen dingen kunnen leren.

Voor het communitarisme geldt dit bovenstaande niet. Gelijkgestemde mensen, die vooral dezelfde kenmerken hebben passen beter binnen het idee van het communitarisme. Individuen kunnen zich zo makkelijker identificeren met anderen. Weinig variatie binnen het ledenbestand is daarom ook belangrijk.

Opgemerkt moet worden dat ook bij alle figuren in deze paragraaf de non respons is vermeld. Het blijkt dat bij deze vragen het antwoord vaak niet is ingevuld, waardoor je niets kunt iets zeggen over die verenigingen. Opmerkelijk is dat de non respons niet bij alle vragen over het ledenbestand hetzelfde is. Bij de variabele etniciteit is de non respons het grootst, ongeveer 14% van alle enquêtes. Verder zijn er 120 maatschappelijke organisatie die geen leden hebben, waardoor deze vraag niet van toepassing was.

5.1.1 Leeftijd

Om meer inzicht te krijgen in het ledenbestand is de volgende vraag gesteld: “Welk percentage van uw ledenbestand is naar uw schatting jonger dan 18 jaar?” Dit om een onderscheid te maken of de leden vooral jongeren (jonger dan 18 jaar) waren of volwassenen. Hiermee kun je nog niet de

diversiteit van het ledenbestand aangeven. Daarom werd de respondent gevraagd om deze vraag te beantwoorden met betrekking van de volgende categorieën: leden, Minder dan 10%, Minder dan 50%, Ongeveer 50%, Meer dan 50% en Bijna alle leden. Een ledenbestand is minder divers of wel helemaal gelijk als de respondent aangeeft dat bijna alle leden of minder dan 10% van de leden jonger dan 18 jaar is. Er is wel een verscheidenheid in het ledenaantal als minder, ongeveer of meer dan 50% van de leden jonger dan 18 jaar is.

Uit tabel 1 blijkt dat de meeste maatschappelijke organisaties leden hebben die jonger zijn dan 18 jaar. Als er wel jongeren onder de 18 binnen de maatschappelijke organisatie zijn, dan is dit meestal niet meer dan 10% van het aantal leden. Maar verder is er ook een grote groep organisaties die geen leden heeft, waarbij dan ook geen uitspraak te doen is over de leeftijd van haar leden. Verder hebben 19 contactpersonen deze gegevens niet ingevuld en van deze organisaties is dan ook niet te achterhalen hoe het ledenbestand met betrekking tot leeftijd er uitziet.

LEEFTIJDSCATEGORIE	AANTAL	PERCENTAGE
Geen jonger dan 18 jaar	330	41
< 10%	158	20
< 50%	101	13
Ongeveer 50	27	3
> 50%	33	4
Bijna iedereen	13	2
Geen leden hebben	120	15
Non respons	19	2

Tabel 1:percentage leden jonger dan 18 jaar

5.1.2 Geslacht

Wat ook van invloed is op het ledenbestand is de verhouding tussen mannen en vrouwen. Daarom werd de volgende vraag gesteld: “Welk percentage van uw ledenbestand is naar uw schatting van het vrouwelijke geslacht?” Ook bij deze vraag waren er de volgende categorieën: Geen, Minder dan 10%, Minder dan 50%, Ongeveer 50%, Meer dan 50% en Bijna alle leden.

Uit de verkregen data, zie tabel 2, blijkt dat bij de meeste maatschappelijke organisaties de verhouding tussen mannen en vrouwen ongeveer 50% is, dit geldt voor 152 maatschappelijke organisaties. Daarnaast is er ook een grote groep die minder dan 50% vrouwen heeft. Verder geldt dat ook hier ongeveer 9% van de ondervraagden deze vraag niet heeft ingevuld en dat ook hier geldt dat er 120 organisaties zijn die geen leden hebben.

GESLACHT	AANTAL	PERCENTAGE
Geen vrouwen	77	10
< 10%	114	14
< 50%	141	18
Ongeveer 50	152	19
> 50%	88	11
Bijna iedereen	38	4
Geen leden hebben	120	15
Niet ingevuld	71	9

tabel 2:percentage leden van het vrouwelijke geslacht.

5.1.3 Etniciteit

De laatste vraag over het ledenbestand heeft te maken met de etniciteit van de leden. Hierbij werd de volgende vraag gesteld: "Welk percentage van uw ledenbestand is naar uw schatting niet-Nederlander?" Ook hier was de categorisering: Geen, Minder dan 10%, Minder dan 50%, Ongeveer 50%, Meer dan 50% en Bijna alle leden.

Uit tabel 3 blijkt dat er twee categorieën erg groot zijn. Het gaat hierbij om de categorieën Geen niet-Nederlanders en minder dan 10% niet-Nederlander, respectievelijk 30 en 32% van het totaal. Bij de meeste maatschappelijke organisaties in dit onderzoek hebben dus de meeste leden de Nederlandse nationaliteit. Ook is bij deze vraag een grote mate van non respons, wat ermee te maken kan hebben dat de respondent niet beschikt over deze gegevens.

AFKOMST	AANTAL	PERCENTAGE
Geen niet-Nederlanders	238	30
< 10%	254	32
< 50%	57	7
Ongeveer 50	4	0
> 50%	8	1
Bijna iedereen	7	1
Geen leden hebben	120	15
Niet ingevuld	113	14

tabel 3: ledenaantal niet-Nederlandse afkomst

5.1.4 Homogene of heterogene interne organisatie

In dit onderzoek is het van belang om een beeld te krijgen hoe homogeen of heterogeen de interne organisatie van maatschappelijke organisaties is. Volgens het sociaal kapitaal is het van belang dat de interne organisatie van de maatschappelijk organisaties heterogeen is. Het sociaal kapitaal geeft

aan dat maatschappelijke organisaties ervoor zorgen dat haar leden met andere sociale groepen in contact komen. Het verschil kan zichtbaar worden door het ledenbestand te bestuderen en te kijken hoe divers leeftijd, geslacht en etniciteit zijn binnen de maatschappelijke organisatie.

Voor het communitarisme is het van belang dat de maatschappelijke organisatie ervoor zorgt dat deze ruimte creëert voor gelijkdenkenden. Mensen die zich bezig willen houden met gelijke doelen en deze gezamenlijk proberen te bereiken. Binnen het communitarisme past dat gelijkdenkenden elkaar makkelijker kunnen vinden als een maatschappelijke organisatie zoveel mogelijk mensen heeft die dezelfde achtergrondkenmerken hebben.

Eerder is aangegeven dat 120 van de 801 organisaties geen leden hebben. Deze worden niet meegenomen in de analyse om te bepalen of de organisatie homogeen of heterogeen is. Ook moet worden opgemerkt dat er een zekere mate van non respons is en dat deze voor alle drie de variabelen niet gelijk is. De respondent kan bijvoorbeeld twee van de drie vragen hebben ingevuld en dus een daarvan hebben overgeslagen. Als een vraag niet is ingevuld, wordt deze ook niet meegenomen in de volgende tabel.

Het grootste deel van de maatschappelijke organisaties heeft een homogeen ledenbestand als het gaat om leeftijd en etniciteit afzonderlijk. Bij de variabele geslacht is de verhouding tussen man en vrouw meer gelijk, hierbij zijn vaak de maatschappelijke organisaties heterogeen ingericht.

LEDEN	HOMOGENITEIT	HETEROGENITEIT
Onder de 18 jaar	63	20
Etniciteit	62	9
Geslacht	29	48

tabel 4:percentage homogeen/heterogeen van de interne organisatie

Wat betekent dit voor het totale ledenbestand? Is een maatschappelijke organisatie homogeen of heterogeen als alle variabelen, geslacht leeftijd en etniciteit samen worden genomen. Om een inzicht te kunnen geven of een maatschappelijke organisatie een homogeen of een heterogeen ledenbestand heeft, zijn de drie vragen samengevoegd tot een gezamenlijke variabele, het ledenbestand.

Het volgende kan worden geconcludeerd. De meeste organisaties hebben een homogeen ledenbestand, zo'n 50% van de maatschappelijke organisaties. Slechts bij 18% van de maatschappelijke organisaties is er sprake van een heterogeen ledenbestand. Dit betekent dat de meeste maatschappelijke organisaties een ledenbestand hebben dat past bij de gedachte van het communitarisme. Het ledenbestand ziet er vaak zo uit dat de meeste leden dezelfde achtergrondkenmerken hebben. Bij 18% van de maatschappelijke organisaties zijn er verschillen in de achtergrondkenmerken van de leden te vinden. Deze 18% past binnen de gedachte van het

sociaal kapitaal. Van 257 organisaties is niet te bepalen of zij een homogeen of een heterogeen ledenbestand hebben, mede door het niet hebben van leden of door de non respons op een van de drie deelvragen. Op basis van 1 of 2 vragen kan niet worden bepaald of een maatschappelijke organisatie homogeen of heterogeen is.

Vaak heeft een maatschappelijke organisatie meerdere vragen open gelaten. Als alle 3 de vragen niet compleet zijn ingevuld worden deze niet meegenomen in de verdeling of de interne organisatie homogeen of heterogeen is. Dit betekent dat meer dan 34% van alle maatschappelijke organisaties niet te verdelen is in een homogeen of een heterogeen ledenbestand en daardoor is ook niet te bepalen of deze organisaties passen binnen de gedachte van het sociaal kapitaal of het communitarisme.

Uit tabel 5 komt naar voren dat de meeste organisaties een homogeen ledenbestand hebben. De meeste maatschappelijke organisaties hebben weinig variatie als het gaat om de leden binnen deze organisatie.

LEDEN	AANTAL	PERCENTAGE
homogeen	401	50
heterogeen	143	18

tabel 5:percentage homogeen/heterogeen van het ledenbestand

5.1.5 Conclusie

Bij de interne organisatie van de maatschappelijke organisatie zijn drie variabelen van belang: leeftijd, geslacht en etniciteit. Hier bleek dat er bij 120 organisaties geen leden zijn en dat er sprake was een zekere mate van non respons, mogelijk doordat de respondent dit niet weet over zijn organisatie. Van de maatschappelijke organisaties die meegenomen zijn in dit onderzoek blijkt dat het grootste gedeelte homogeen is. Dit betekent dat de meeste leden vielen in de categorie Geen, Bijna alle leden of Minder dan 10% van het aantal leden.

5.2 Contacten met andere maatschappelijke organisaties.

Externe contacten zijn contacten die maatschappelijke organisaties onderhouden met andere maatschappelijke organisaties. Een voorbeeld van een contact met een andere maatschappelijke organisatie is dat een voetbalvereniging contact heeft met een andere voetbalvereniging of dat een vrouwenvereniging contact heeft met de gereformeerde kerk.

5.2.1 Contacten met andere maatschappelijke organisaties

Binnen het sociaal kapitaal is het belangrijk dat de contacten met andere organisaties zo divers mogelijk zijn om de sociale cohesie in onze samenleving te vergroten. Het communitarisme

daarentegen vindt het belangrijk dat de contacten alleen plaatsvinden met mensen die werkzaam zijn binnen dezelfde sector. Allereerst is het van belang erachter te komen in welke sector de maatschappelijke organisatie werkzaam is. De volgende vraag werd daarom aan de respondent gesteld: "Geef a.u.b. aan in welke sector uw organisatie of groep in het afgelopen jaar actief was?" De respondent had 36 mogelijkheden om aan te geven in welke sector zij actief was.

Om inzicht te krijgen of organisaties contacten hadden met andere maatschappelijke organisaties in het afgelopen jaar is de volgende vraag gesteld: "Noem a.u.b. de belangrijkste organisaties in Enschede waarmee u de afgelopen jaar regelmatig contact had." Tevens werd gevraagd of dit contact geïnitieerd was door de maatschappelijke organisatie zelf, dat dit contact tot stand kwam doordat de andere organisatie contact opkwam of dat beide partijen het contact hebben geïnitieerd.

De respondent van de maatschappelijke organisatie kon bij deze vraag maximaal vijf andere contacten vermelden. De respondent werd gevraagd de naam van de organisatie te vermelden waarmee de maatschappelijke organisatie contact heeft en er werd gevraagd wie het contact geïnitieerd had.

De contacten die de maatschappelijke organisaties hebben met andere organisaties kunnen in eerste instantie worden ingedeeld in twee categorieën. Als eerste is er de categorie geen contact, de respondent van de maatschappelijke organisatie geeft aan dat de organisatie geen contact heeft met andere maatschappelijke organisaties. In de enquête was een apart vakje gemaakt waar het contactpersoon dit kenbaar kon maken. Ook als bleek dat de respondent alleen maar bedrijven had ingevuld als overige contacten werd dit gezien als een maatschappelijke organisatie die geen contacten heeft met andere organisaties.

Na onderzoek bleek dat van de 801 maatschappelijke organisaties die werden ondervraagd in dit onderzoek 374 organisaties geen contacten heeft met andere organisaties, een vrij grote groep. Dit betekent namelijk dat 47% van de maatschappelijke organisaties geen contact heeft met andere maatschappelijke organisaties.

Ten tweede is er de categorie wel contact. Dit zijn organisaties die hebben vermeld dat zij wel contacten hebben met andere organisaties. Een organisatie heeft contact met een andere maatschappelijke organisatie als de organisatie minimaal één ander contact heeft ingevuld. Een voorbeeld hiervan is dat Ondernemend Twente contact heeft met een stichting die zich bezighoudt met managementadvies en -begeleiding. Van de 801 ondervraagden bleek dat 427 (53,3%) maatschappelijke organisaties minimaal één ander contact hebben met andere maatschappelijke organisaties.

Zoals eerder vermeld konden de contactpersonen maximaal 5 contacten met andere maatschappelijke organisaties vermelden. Uit tabel 6 blijkt dat het aantal contactpersonen dat de

maximale 5 contacten heeft vermeld, maar 7% van de totale 801 maatschappelijke organisaties is geweest. Ook kan men spreken over een lineair verband als het gaat om de organisaties met minimaal één ander contact. Van de organisaties die contacten hebben met andere organisaties hebben de meeste 1 of 2 andere contacten met andere organisaties opgegeven.

CONTACT	AANTAL	PERCENTAGE
0	374	46
1	427	53
2	276	34
3	166	20
4	98	12
5	57	7

tabel 6: overzicht aantal vermelde contacten met andere maatschappelijke organisaties. N=801

Zoals eerder vermeld heeft de respondent moeten aangeven in welke sector de maatschappelijke organisatie werkzaam is. In totaal waren er 36 categorieën waaruit gekozen kon worden. Gekozen is om een groot aantal categorieën weer te geven om zo een grotere verscheidenheid te kunnen weergeven en hiermee het homogene en het heterogene contact te kunnen onderscheiden.

In tabel 7 is een overzicht gegeven van alle sectoren die meegenomen zijn in dit onderzoek. Daarnaast is aangegeven hoe vaak er een contact is opgenomen met een organisatie van dezelfde sector en is er een kolom die aangeeft hoe vaak er een contact is opgegeven met een andere sector. Als er een contact is binnen dezelfde sector wordt dit een homogeen contact genoemd; beide organisaties hebben hetzelfde doel voor ogen. Als een organisatie een contact heeft met een andere sector wordt dit een heterogeen contact genoemd; beide organisaties hebben een ander doel voor ogen.

In totaal hebben 801 organisaties meegedaan aan dit onderzoek. Van deze 801 organisaties hebben 374 organisaties aangegeven geen contacten te hebben met andere organisaties. Verder hebben 427 organisaties aangegeven wel minimaal één contact met een andere maatschappelijke organisatie te hebben. Deze 427 organisaties hebben totaal 1014 contacten opgenoemd in dit onderzoek.

Elke organisatie mocht maximaal vijf contacten invoeren. Als je dan kijkt naar hoe vaak een maatschappelijke organisatie contact heeft met een andere sector in het kader van het sociaal kapitaal, dan blijkt dat 22 sectoren meer contacten hebben opgegeven met andere maatschappelijke organisaties dan dat er contacten zijn met de eigen sector. In 10 sectoren zijn er geen homogene contacten en er zijn 4 sectoren die geen heterogene contacten. Verder zijn er 4 sectoren die aangeven nooit contacten te hebben met andere organisaties, maar dit hoeft niet te betekenen dat er in deze sectoren geen maatschappelijke organisaties bestaan. In 10 sectoren hebben de maatschappelijke organisaties vaker een contact opgegeven met een maatschappelijke organisatie

Maatschappelijke organisaties en de lokale overheid. Judith Prakken november 2006

die in dezelfde sector werkzaam is, dan een contact die werkzaam is in een andere sector. De sectoren muziek en sport bevatten de meeste homogene contacten, maar ook hebben zij een groot aantal heterogene contacten.

Maatschappelijke organisaties en de lokale overheid. Judith Prakken november 2006

<i>naam sector</i>	<i>homogeen contact contact zelfde sector</i>	<i>heterogeen contact contact met andere sector</i>
sport	135	57
cultuur/muziek	124	63
religieuze activiteiten	54	23
gehandicapten	20	19
service club (rotary)	13	13
jonge kinderen	12	17
gezondheid	11	19
ouderen	10	13
wonen	10	10
werkgeversbelangen	10	6
politiek	8	8
sociale contacten	7	46
liefdadigheid	6	37
buurtontwikkeling	6	33
jeugd	4	13
vrouwen	4	3
milieu	3	7
hobby	3	6
culturele en etnische minderheden	2	11
dierenbescherming	2	3
werknemersbelangen	2	2
opvoeding en opleiding	1	37
vonderzoek	1	13
mensenrechten	1	5
beroepsbelangen	1	3
anders	0	65
ouders	0	10
kinderopvang	0	9
humanitaire hulp	0	9
economische ontwikkeling	0	7
werk en scholing	0	5
consumentenbelangen	0	3
veteranen	0	0
vrede	0	0
armoede	0	0
gezin	0	0

tabel 7:aantal sectoren en haar contacten met eigen sector en andere sector.

5.2.2 Homogene of heterogene contacten met andere organisaties

Het sociaal kapitaal en het communitarisme geven beide een andere invulling aan de vraag hoe het contact met andere organisaties moet zijn. Voor het sociaal kapitaal is het van belang dat de contacten die de maatschappelijk organisaties hebben met andere maatschappelijke organisaties heterogeen zijn. Een heterogeen contact is het hebben van contacten met andere maatschappelijke organisaties die werkzaam zijn in een andere sector. In het sociaal kapitaal is het van belang dat de maatschappelijke organisatie ervoor zorgt dat haar leden met andere sociale groepen in contact komen, om zo van andere groepen iets te leren waardoor je een groter sociaal kapitaal verkrijgt.

Het is van belang dat de kennis van het individu wordt verrijkt en dat het sociaal kapitaal van het individu stijgt. In de theorie van het sociaal kapitaal is het hierom van belang dat een organisatie contacten maakt met organisaties uit andere sectoren dan die waarin zijzelf werkzaam zijn.

Voor het communitarisme is het van belang dat de maatschappelijke organisaties ervoor zorgt dat deze ruimte creëert voor gelijkdenkenden en voor een plek waar mensen kunnen integreren met gelijkdenkenden. Binnen het communitarisme is het van belang dat een maatschappelijke organisatie vooral contact zoekt met andere organisaties die in dezelfde sector werkzaam zijn.

De respondent kon maximaal 5 contacten met andere organisaties vermelden. Een contact kan homogeen of heterogeen zijn. Omdat de maatschappelijke organisatie meerdere contacten heeft kunnen invullen, kan het zo zijn dan de maatschappelijke organisatie 1 heterogeen contact en 1 homogeen contact heeft ingevuld. Dit was bij 12 organisaties het geval. Bij deze organisaties was het aantal homogene en heterogene contacten gelijk. Omdat dit maar 1,5% van het totaal van de maatschappelijke organisaties is, wordt dit apart genoemd en wordt dit in onderstaand tabel niet onderverdeeld in een organisatie die voornamelijk homogene of heterogene contacten heeft.

In tabel 8 is een overzicht gegeven van de mate waarin contacten homogeen of heterogeen zijn. Opgemerkt moet worden dat nog steeds een groot deel van de maatschappelijke organisaties binnen dit onderzoek geen contacten heeft met andere organisaties. Als je kijkt naar de organisaties die wel contacten hebben opgegeven, dan blijkt dat de meeste contacten met andere sectoren plaatsvinden en dus heterogeen zijn. In dit onderzoek blijkt dat ongeveer 29% van de maatschappelijke organisaties die contacten onderhouden met andere organisatie een heterogeen contact hebben.

	AANTAL	PERCENTAGE
geen	374	47
homogeen	180	23
heterogeen	235	29
gelijk aantal	12	1

tabel 8: totale extern contacten

5.2.3 Conclusies

Uit de contacten die de maatschappelijke organisatie heeft met andere organisaties blijkt dat er een grote groep organisaties is die geen contacten heeft met andere organisaties. Bijna de helft van alle maatschappelijke organisaties heeft aangegeven dat er geen contacten zijn. Als er wel contacten zijn dan zijn de meeste daarvan heterogeen, maar het verschil met homogeen is niet uitermate groot, namelijk 6% ofwel 55 maatschappelijke organisaties.

5.3 Maatschappelijke organisaties en de lokale overheid

5.3.1 Contacten met de lokale overheid

Naast de contacten die maatschappelijke organisaties hebben met andere maatschappelijke organisaties, zijn er ook contacten mogelijk tussen de maatschappelijke organisatie en de lokale overheid. In dit onderzoek is de volgende vraag gesteld: “Had uw organisatie of groep het afgelopen jaar contact met: gemeenteambtenaren, gemeenteraad, College van B&W, lokale politici?” De respondent had de volgende mogelijkheden: Nee, Soms, Regelmatig contact.

Opgemerkt moet worden dat ook bij deze vraag een zekere mate van non respons was. In onderstaande figuren is deze non respons meegenomen. In een aantal gevallen betekent dit dat sommige vragen niet zijn ingevuld en in andere gevallen betekent dit dat geen enkele vraag is ingevuld. Ook zijn er contactpersonen geweest die bij elke vraag geen contact hebben ingevuld. Als we de maatschappelijke organisaties die de gehele vraag niet hebben ingevuld en de maatschappelijke organisaties die op elke vraag Geen contact hebben ingevuld te samen nemen, dan blijkt dat deze groep ongeveer 35% is van alle organisaties. Het niet beantwoorden van de vraag kan verschillende redenen hebben. In de meeste gevallen betekent dat dit antwoord met het antwoord “nee” moet worden beantwoord en is er dus geen contact met de lokale overheid.

In tabel 9 is ten eerste een overzicht geven van de contacten die de maatschappelijke organisaties hebben met de gemeentelijke dienst of ambtenaren. Zo blijkt dat de grootste groep van de maatschappelijke organisaties soms contact heeft met de gemeentelijke dienst of gemeenteambtenaar.

CONTACT	AANTAL	PERCENTAGE
Geen	292	37
Soms	341	43
Regelmatig	167	20
non respons	1	0

tabel 9:contact met gemeentelijke dienst of gemeenteambtenaar

Ten tweede kan een maatschappelijke organisatie contact hebben met de gemeenteraad of met een lid van de gemeenteraad. Uit tabel 10 blijkt dat bijna driekwart van de maatschappelijke organisaties geen contact heeft met leden van de gemeenteraad of de gemeenteraad zelf.

CONTACT	AANTAL	PERCENTAGE
Geen	563	70
Soms	155	20
Regelmatig	49	6
non respons	34	4

tabel 10:contacten met gemeenteraad

Ten derde kunnen maatschappelijke organisaties contact hebben met het college van burgemeesters en wethouders. Dit betekent meestal dat een maatschappelijke organisatie contact heeft met of de burgemeester of met een wethouder. Uit tabel 11 blijkt dat bij tweederde van de maatschappelijke organisaties die ondervraagd zijn geen contact heeft met het college van burgemeester en wethouders is.

CONTACT	AANTAL	PERCENTAGE
Geen	538	67
Soms	192	23
Regelmatig	40	6
non respons	31	4

tabel 11:contacten met B&W

Verder konden de contactpersonen van maatschappelijke organisaties aangeven hoe vaak er contact was met politieke partijen of met politici. Uit tabel 12 blijkt dat 77% van de maatschappelijke organisaties geen contacten heeft met een politieke partij of politicus. Er is dus weinig contact met politieke partijen of met lokale politici.

CONTACT	AANTAL	PERCENTAGE
Geen	609	77
Soms	123	15
Regelmatig	24	3
non respons	45	5

tabel 12:contacten met lokale politici

Uit de meeste tabellen blijkt al dat er weinig contact is met de lokale overheid. Veel maatschappelijke organisaties geven aan dat er Geen contact is binnen een van de categorieën en

ook geven de respondenten aan dat er nauwelijks Regelmatig contact is met bijvoorbeeld lokale politici en het college van B&W. Het contact met lokale politici en de lokale partijen is het geringst.

5.3.2 Homogene of heterogene contacten met de lokale overheid

Contacten met de lokale overheid passen in de gedachte van het sociaal kapitaal. Het moet de maatschappelijke organisatie een mogelijkheid tot leren geven en het geeft de mogelijkheid om informatie te verkrijgen die de maatschappelijke organisatie ten goede kan komen. In het politiek systeem zijn het de gemeenteraad en het college van B&W die zich vaak bemoeien met het nemen van besluiten en de inbreng van adviezen en raad. Het is daarom voor het sociaal kapitaal van belang dat er in ieder geval een contact is met een van deze twee groepen binnen het politiek systeem. Het sociaal kapitaal vindt het ook belangrijk dat er met meerdere groepen binnen het politiek systeem contact moet zijn, omdat hierdoor diverse contacten ontstaan.

Binnen het communitarisme is de gedachte dat het individu vooral in contact moet komen met gelijkgestemden. Hierdoor kan een contact als vanzelfsprekend worden ervaren en het maken van contact is hierdoor ook makkelijker. Ook past binnen deze theorie dat problemen voornamelijk binnen de maatschappelijk organisatie zelf moeten worden opgelost, als dit niet lukt dan kan er buiten de organisatie om hulp worden gevraagd. In deze theorie past het dan ook dat er weinig variatie in het contact is met de lokale overheid en dat het contact zich voornamelijk zal beperken tot de lage niveaus binnen het politieke systeem. Hierbij moet vooral worden gedacht aan contact met gemeenteambtenaren en lokale politici. Deze categorieën zijn binnen het politieke systeem groot, waardoor het voor de maatschappelijke organisatie makkelijker is om een persoon te vinden die past binnen de organisatie zelf.

In tabel 13 worden de contacten die de maatschappelijke organisaties hebben met de lokale politiek weergegeven. De maatschappelijke organisatie kan met vier verschillende categorieën binnen het politieke systeem contact hebben. Dit contact kan zijn met een gemeenteambtenaar, de gemeenteraad, het college van B&W of een lokale politicus.

Het contact dat kan ontstaan is geen contact met de lokale politiek, een homogeen contact of een heterogeen contact zijn. Allereerst de groep geen contact. Dit zijn organisaties die de vraag niet hebben ingevuld, maar ook de organisaties die hebben aangegeven met geen enkele groep contact te hebben gehad in het afgelopen jaar. Ten tweede is er een homogeen contact. Dit contact past binnen de theorie van het communitarisme. Bij dit contact is er sprake van een contact met de lokale overheid of als er contact is met een gemeenteambtenaar en de lokale politicus. Als laatste is er een heterogeen contact, dit contact past binnen de theorie van het sociaal kapitaal. Een contact is heterogeen als er met minimaal 2 categorieën binnen het politieke systeem contact is en waarvan een van deze contacten een contact is met de gemeenteraad of het college van B&W.

In paragraaf 5.3.1 is bij het contact met de lokale politiek onderscheid gemaakt tussen Geen contact, Soms contact en Regelmatig contact met de lokale overheid. Omdat het percentage Geen contact bij de vier groepen in verhouding tot de categorieën Soms en Regelmatig erg groot is en dit zelfs bij het contact met de lokale politicus boven de 75% is, wordt er geen onderscheid gemaakt tussen Soms en Regelmatig, beide contacten worden gezien als het hebben van contacten met de desbetreffende groep.

Uit tabel 13 blijkt dat de groepen in gelijke delen zijn verdeeld. Alle groepen zitten rond de 33%. Opgemerkt kan worden dat de eis van minimaal 2 contacten die bij het sociaal kapitaal is gesteld makkelijk gehaald wordt. In veel gevallen is er sprake van 3 of 4 contacten met de politieke groepen. Anderzijds blijkt dat bij een homogeen contact de groep contact hebben met een gemeenteambtenaar *en* met een politicus erg klein is. Als het gaat om homogene contacten, dan komt naar voren dat de organisatie meestal maar 1 contact met een gemeenteambtenaar of een lokale politicus heeft opgegeven. Het komt nauwelijks voor dat een maatschappelijke organisatie een contact met de lokale politicus en de gemeenteambtenaar heeft aangegeven.

CONTACT	AANTAL	PERCENTAGE
geen	277	35
homogeen	257	32
heterogeen	267	33

tabel 13:contacten met de lokale overheid

5.3.4 Conclusies

Veel maatschappelijke organisaties geven aan geen contacten te onderhouden met de lokale overheid. Er nauwelijks sprake van contacten met lokale politieke partijen en politici en ook is er weinig contact met het college van B&W. De meeste contacten zijn er met gemeenteambtenaren. 277 organisaties geven aan geen enkel contact te hebben met een van de categorieën binnen de lokale overheid.

Uit de gegevens van 5.3.1 blijkt dat er nauwelijks sprake is van regelmatige contacten met de lokale overheid. Als er een contact is dan is dit af en toe. Een contact met de overheid is dan ook een samenvoeging van de categorieën soms en regelmatig.

Verder is er is weinig verschil tussen een homogeen contact of een heterogeen contact met de lokale overheid. Dit betekent dat er eenderde van de maatschappelijke organisaties alleen maar een contact heeft met een gemeenteambtenaar of met een lokale politicus en dat eenderde van de maatschappelijke organisaties aangeeft veel contacten te hebben met de lokale overheid.

5.4 Toetsing hypotheses

Om de hypotheses te kunnen toetsen, moeten eerst een aantal zaken verder worden uitgewerkt. Een maatschappelijke organisatie heeft te maken met de interne organisatie en de externe contacten. De interne organisatie is vaak homogeen van aard. Zoals eerder is vermeld, zijn de externe contacten de contacten die een maatschappelijke organisatie heeft met andere maatschappelijke organisaties. Het bleek dat veel maatschappelijke organisaties aangeven dat er geen contacten zijn met andere organisaties. Als het gaat om de contacten met de lokale overheid dan blijkt ook dat er nauwelijks contact is en dat er geen sprake is van een regelmatig contact met de lokale overheid.

5.4.1 De interne organisatie en de externe contacten

Allereerst kan worden gekeken naar de contacten die maatschappelijke organisaties hebben met andere maatschappelijke organisaties in relatie tot de interne organisatie.

		INTERNE ORGANISATIE		TOTAAL
		homogeen	heterogeen	
EXTERN CONTACT	geen	170 (44)	81 (51)	251 (46)
	homogeen1	103 (27)	39 (25)	142 (26)
	heterogeen1	115 (29)	36 (23)	151 (28)
TOTAAL		388 (100)	156 (100)	544
		INTERNE ORGANISATIE		TOTAAL
		homogeen	heterogeen	
EXTERN CONTACT	geen	170 (44)	81 (51)	251 (46)
	homogeen2	90 (23)	27 (18)	117 (22)
	heterogeen2	128 (33)	48 (31)	176 (32)
TOTAAL		388 (100)	156 (100)	544

tabel 14: Externe contacten en de interne organisatie absoluut en (%).¹

Binnen het sociaal kapitaal was het juist belangrijk om een zo divers mogelijk ledenbestand te hebben en dan ook nog zoveel mogelijk heterogene contacten met andere maatschappelijke organisaties te hebben. Uit bovenstaande tabel blijkt dat binnen de groep heterogeen ledenbestand de grootste groep van de maatschappelijke organisaties geen contact heeft. De groep die wel heterogeen contact heeft is 31%. Het is dus niet zo dat het hebben van een heterogeen ledenbestand leidt tot diversere contacten. De groep Geen contact is te groot en er is ook nog eens een groep van rond de 25% met alleen maar homogene contacten.

¹ Een contact is homogeen1 als van de opgegeven contacten de meerderheid of een gelijk aantal homogeen is en heterogeen1 als van de opgegeven contacten de meerderheid heterogeen is. Een contact is homogeen2 als van de contacten de meerderheid homogeen is en heterogeen2 als de meerderheid of een gelijk aantal heterogeen is.

Binnen het communitarisme probeert men zoveel mogelijk gelijkgestemden te hebben binnen een maatschappelijke organisatie en als er contact is met andere maatschappelijke organisaties, dan moeten ook deze contacten zo homogeen mogelijk zijn. Als je de uitkomsten bekijkt dan is de grootste groep een homogeen ledenbestand zonder externe contacten. Deze groep vormt 45% van alle organisaties. De groep een homogeen ledenbestand met homogene contacten die past binnen de gedachte van het communitarisme is maar 27% van de organisaties. Opvallend is dat de groep homogeen ledenbestand met heterogeen contact groter is dan de groep homogeen ledenbestand met homogeen contact. Een homogeen ledenbestand leidt dus niet tot meer homogene contacten.

Voor het sociaal kapitaal werd de volgende hypothese gesteld: Naarmate de interne maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er vaker een heterogeen contact met andere maatschappelijke organisaties. Deze verwachting blijkt niet te kloppen en de hypothese wordt verworpen. Bij een heterogeen ledenbestand blijkt dat de grootste categorie geen contact met andere organisaties te hebben.

Ook de hypothese dat: Naarmate de interne maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er vaker een homogeen contact met andere maatschappelijke organisatie kan niet worden aanvaard. Ook binnen een homogeen ledenbestand blijkt dat de de meeste maatschappelijke organisaties geen contact met andere maatschappelijke organisatie hebben aangegeven.

5.4.2 De interne organisatie en het contact met de lokale politiek

In dit onderzoek is ook de relatie onderzocht tussen de interne organisatie en het contact met de lokale politiek. Dit is gedaan om een antwoord te geven op de hypothesen die eerder gesteld zijn.

Allereerst zal worden gekeken naar de hypothesen die ingaan op het hebben van vaker contact met de lokale overheid. Omdat de categorieën Soms en Regelmatig in verhouding met de categorie Geen contact erg klein is, zijn deze twee groepen samengevoegd, tot de categorie Wel contact.

	HOMOGEEN	HETEROGEEN	TOTAAL
Geen contact	210 (39)	26 (17)	236 (35)
Wel contact	325 (61)	123 (83)	448 (65)
Totaal	535 (100)	149(100)	684 (100)

tabel 15:percentage homogeen/heterogeen van de interne organisatie

Uit de tabel blijkt dat een homogeen interne organisatie leidt tot vaker contact met de lokale overheid dan dat het leidt tot geen contact. Dit betekent voor het communitarisme dat de hypothese: naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek, kan worden geaccepteerd.

Bij de theorie van het sociaal kapitaal gaat het om heterogeniteit. De volgende hypothese was van toepassing: Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek. Uit bovenstaande tabel blijkt dat ook hier een heterogeen ledenbestand vaker tot een contact leidt. De eerder genoemde hypothese wordt hiermee geaccepteerd. Opgemerkt moet worden dat een heterogene intern organisatie vaker leidt tot een contact met de lokale overheid dan een homogene interne organisatie.

Daarnaast wordt ook ingegaan op de variatie van het contact. Hierbij gaat het om de homogene en heterogene contacten met de lokale overheid. Dit leidt tot tabel 16:

	HOMOGEEN	HETEROGEEN	TOTAAL
Geen contact	210 (39)	26 (17)	236 (35)
Homogeen contact	163 (30)	60 (40)	223 (33)
Heterogeen contact	162 (30)	63 (42)	225 (33)
Totaal	535 (100)	149(100)	684 (100)

tabel 16:percentage homogeen/heterogeen van het ledenbestand

Voor het communitarisme is de volgende hypothese opgesteld: Naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er minder gevarieerd contact met de lokale politiek. Deze hypothese wordt verworpen. Het is niet mogelijk om iets over de variatie te zeggen op basis van de verzamelde gegevens.

Voor het sociaal kapitaal geldt hetzelfde. De uitkomst op de hypothese is niet significant en daarom wordt de hypothese: Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er meer gevarieerd contact met de lokale politiek, verworpen.

Er bestaat dus een relatie tussen de interne organisatie en de contacten met de politiek. De interne maatschappelijke organisatie zorgt ervoor dat er vaker contact is met de lokale overheid. De hypothesen die ingaan op de variatie van dit contact worden beide verworpen en hier bestaat dus geen relatie tussen de interne organisatie en de contacten met de lokale politiek.

5.4.3 De externe contacten en het contact met de lokale overheid

Als laatste wordt ingegaan op de contacten die maatschappelijke organisaties hebben met andere maatschappelijke organisaties en de contacten met de lokale politiek.

Voor de hypothese die ingaat op vaker contact met de lokale overheid geldt dat ook hier de categorieën Soms en Regelmatig erg klein zijn in verhouding tot de categorie Geen contact. Daarom zijn deze in onderstaande tabel samengevoegd tot de categorie Wel contact met de lokale overheid.

	<i>geen contact</i>	<i>homogeen</i>	<i>heterogeen</i>	<i>totaal</i>
geen contact lokale overheid	140(37)	67(31)	82(41)	289(36)
wel contact lokale overheid	237(63)	152(69)	123(59)	512 (64)
totaal	377 (100)	219(100)	205(100)	801(100)

tabel 17: Contact lokale overheid met externe contacten in absoluut en (%)

Ook uit bovenstaande tabel komt naar voren dat er veel maatschappelijke organisaties zijn die geen contacten hebben met andere maatschappelijke organisaties, maar ook dat er een grote groep is die geen contacten heeft met de lokale overheid. Verder kan geconcludeerd worden dat als men homogene externe contacten heeft, de grootste categorie dan wel contacten heeft met de lokale overheid. De hypothese: Naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek, wordt hiermee aanvaard.

Bij heterogene externe contacten is er vaker wel contact is met de lokale overheid dan niet, maar homogene en geen externe contacten leiden vaker tot contact met de lokale overheid dan heterogene externe contacten. De hypothese: Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek, moet op basis daarvan worden verworpen.

In tabel 17 geldt dat als er een gelijk aantal homogene en heterogene externe contacten is, dit wordt gezien als een homogeen contact. Als dit wordt veranderd en in plaats daarvan geldt dat een gelijk aantal homogene en heterogene contacten leidt tot een heterogeen contact, dan blijkt dat de getallen binnen de kruistabel veranderen, maar dat nog steeds de categorieën homogeen extern contact is groter bij wel politieke contacten dan bij geen politieke contacten en dat de categorie heterogeen extern contact de categorie geen contact groter is dan wel contact met de lokale overheid.

	<i>geen contact</i>	<i>homogeen</i>	<i>heterogeen</i>	<i>totaal</i>
geen contact lokale overheid	140(38)	67(31)	82(41)	289(36)
homogeen contact	115 (31)	76(35)	60(29)	251(31)
heterogeen contact	122(32)	75(34)	63(30)	260(33)
totaal	377 (100)	219(100)	205(100)	801(100)

tabel 18: Homogene en heterogene contacten met lokale overheid en de externe contacten in absoluut en (%)

Als je kijkt naar de externe contacten, dan is de groep homogene externe contacten met contact met de lokale politiek het grootst. Vooral maatschappelijke organisaties met contacten binnen dezelfde sector een contact met de lokale overheid en dan met name een contact met de gemeenteambtenaar of een lokale politicus. De contacten die zij onderhouden zijn homogene contacten hebben met de lokale overheid. Dit betekent dat zij weinig variatie in hun contacten hebben met de lokale overheid. Hiermee kan de hypothese: Naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er minder gevarieerd contact met de lokale politiek, worden geaccepteerd.

Als je kijkt naar de tweede hypothese: Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er meer gevarieerd contact met de lokale politiek, dan blijkt dat heterogene externe contacten vaker leiden tot geen contact met de overheid dan dat er heterogene contacten met de lokale overheid zijn. Verwacht werd dat heterogene externe contacten zouden leiden meer variatie in de contacten met de lokale overheid. Dit blijkt niet overeen te komen en de hypothese moet worden verworpen.

Als we kijken naar alleen de homogene en heterogene externe contacten en de heterogene en homogene contacten met de lokale overheid. Dan leidt dit tot tabel 19:

	<i>homogene externe contacten</i>	<i>heterogene externe contacten</i>	<i>totaal</i>
homogeen contact met de overheid	76(50)	60 (49)	136(49)
heterogeen contact met de overheid	75(50)	63(51)	138(51)
totaal	151(100)	123(100)	274

tabel 19: Homogene en heterogene contacten met lokale overheid en de homogene en heterogene externe contacten absoluut en (%).

Uit deze tabel blijkt dat er weinig verandering in de contacten zit en dat de groepen allemaal rond de 50% zitten. Uit deze tabel wordt duidelijk dat het communitarisme, waarvoor homogeniteit belangrijk is, niet beter verklaart dan het sociaal kapitaal waarbij vooral heterogeniteit belangrijk is.

6 Conclusies

6.1 Maatschappelijke organisaties en de kwaliteit van de democratie

In onze samenleving hebben we te maken met een democratie. Een democratie berust op verschillende aspecten, zoals het recht om te stemmen, vrijheid van meningsuiting en het recht om te verenigen. Al deze aparte aspecten hebben te maken met de kwaliteit van onze democratie en kunnen daar op verschillende manieren aan bijdragen.

In dit onderzoek is er gekeken naar de bijdrage die maatschappelijke organisaties leveren aan de kwaliteit van de democratie. Veel burgers zijn lid van een vereniging, het kan hierbij gaan om een dochter die bij een dansvereniging zit of een moeder die in een fanfare speelt. Verenigingen en clubs vallen onder maatschappelijke organisaties. Lelieveldt geeft aan dat maatschappelijke organisaties organisaties zijn die geen deel uit maken van de overheid, zonder winst oogmerk opereren en daarnaast niet op familiare of primaire banden berusten.

De maatschappelijke organisatie heeft verschillende functies, zoals zelfontplooiing en een bijdrage leveren aan de cultuurrealisatie. Ook kan worden verwacht dat de maatschappelijke organisaties optreden namens de burgers en hierdoor participeren met de overheid. Door te participeren met de lokale overheid levert de maatschappelijke organisatie een bijdrage aan de kwaliteit van de democratie. In dit onderzoek is er gekeken of maatschappelijke organisaties werkelijk contacten onderhouden met de overheid en hierdoor een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de democratie.

6.1.2 Het sociaal kapitaal en het communitarisme

Over hoe deze bijdrage het beste kan worden geleverd bestaan verschillende theorieën. In dit onderzoek is ingegaan op twee theorieën, het sociaal kapitaal en het communitarisme. De kern van het sociaal kapitaal is dat sociale netwerken of de sociale relaties waaruit deze zijn opgebouwd zo heterogeen mogelijk zijn, zodat deze relaties en netwerken personen en organisaties helpen bij het bereiken van hun doelen. Heterogeniteit zorgt voor een grotere mate van sociaal kapitaal voor het individu. Ten eerste zorgt het ervoor dat een burger toegang krijgt tot verschillende hulpbronnen. Ten tweede zorgt het ervoor dat er verschillende sociale relatiepatronen ontstaan, waardoor sommige zaken, zoals contact hebben met anderen, eenvoudiger wordt.

De kern van het communitarisme is ook dat burgers netwerken opbouwen om hun doelen te kunnen bereiken. Bij het communitarisme is het echter van belang dat er een zekere mate van verwantschap en verbondenheid is tussen de leden van de maatschappelijke organisatie. Deze verwantschap en verbondenheid kan worden vergroot als de leden zo veel mogelijk achtergrondkenmerken gelijk hebben. Homogeniteit past daarom binnen de gedachtegang van het communitarisme. Het contact

met mensen uit je eigen gemeenschap is dan makkelijker op gang te brengen en makkelijker te onderhouden.

De centrale vraagstelling in dit onderzoek is:

Wordt de kwaliteit van de democratie beter verklaard door de sociaal-kapitale of de communitaristische benadering?

Deze vraagstelling zorgt voor een aantal verwachtingen. Zo is de verwachting dat de interne organisatie invloed heeft op het contact met andere maatschappelijke organisaties en er een verband is tussen de externe contacten van maatschappelijke organisaties met andere maatschappelijke organisaties en de contacten met de lokale politiek.

Om dit te kunnen toetsen is er een enquête uitgereikt aan vele maatschappelijke organisaties in de gemeente Enschede. Elke contactpersoon van de maatschappelijke organisatie heeft verschillende vragen gekregen over onder andere de samenstelling van de maatschappelijke organisatie, het vrijwilligerswerk en de financiën. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een aantal vragen uit de CID enquête en is een gedeelte van deze enquête verder uitgewerkt.

De informatie die voor dit onderzoek van belang is, zijn de sector waarin de maatschappelijke organisatie actief is, bijvoorbeeld sport of muziek, contacten met de lokale overheid, zoals contacten met een gemeenteambtenaar of het college van B&W en als laatste een overzicht van het ledenbestand van de maatschappelijke organisatie, waarbij het gaat om drie percentages: leden jonger dan 18 jaar, vrouw en niet-Nederlands.

6.1.2 Heterogeniteit en homogeniteit

Twee belangrijke begrippen die in dit onderzoek herhaaldelijk terugkomen zijn heterogeniteit en homogeniteit. Voor het sociaal kapitaal is het van belang dat veel zaken, zoals de interne organisatie en het contact dat de maatschappelijke organisatie heeft met andere organisaties en de lokale overheid zo divers mogelijk zijn. Het sociaal kapitaal geeft dan ook de voorkeur aan heterogeniteit.

Bij het communitarisme is het van belang dat veel zaken, zoals de interne organisatie en het contact dat de maatschappelijke organisatie heeft met andere organisaties en de lokale overheid zo gelijk mogelijk zijn. Het communitarisme geeft dan ook de voorkeur aan homogeniteit.

6.2 Belangrijkste conclusies

In dit onderzoek zijn twee doelen gesteld. Het eerste doel van dit onderzoek is om duidelijkheid te krijgen over de vraag of maatschappelijke organisaties participeren. Heeft een maatschappelijke organisatie contacten met de lokale overheid en met andere maatschappelijke organisaties?

Eenderde van de maatschappelijke organisaties geeft aan dat er geen contact is met de lokale overheid. Meer dan de helft van de maatschappelijke organisaties geeft aan geen contacten te onderhouden met andere maatschappelijke organisaties. Wel zijn er veel organisaties die contacten onderhouden met de lokale politiek.

Het tweede doel in dit onderzoek is te kijken of de theorieën sociaal kapitaal en communitarisme in de praktijk werken, zodat ze kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de democratie? Het is heel moeilijk te achterhalen of een maatschappelijke organisatie meer te maken heeft met de gedachtegang van het sociaal kapitaal of met de gedachtegang van het communitarisme. Veel maatschappelijke organisaties geven aan geen contacten te hebben met andere maatschappelijke organisaties. In de gedachte van het sociaal kapitaal en van het communitarisme is het juist van belang dat er wel contacten zijn met andere maatschappelijke organisaties.

Opgemerkt moet worden dat voor de interne organisatie geldt dat een groot deel geen leden heeft en dat er sprake is van een zekere mate van non respons binnen dit onderzoek. Het aantal organisaties dat meedoet wordt daardoor kleiner en het grootste gedeelte daarvan heeft een homogene samenstelling. Als men kijkt naar de homogeniteit en heterogeniteit van de interne organisatie in verband met contact met andere maatschappelijke organisaties, dan blijkt dat de interne organisatie niet van invloed is op het soort externe contacten (homogeen of heterogeen) die maatschappelijke organisaties hebben. Wel kan worden aangegeven dat een homogene interne organisatie vaker leidt tot contact met een andere maatschappelijke organisatie dan een heterogene interne organisatie.

Verder zijn er een aantal hypothesen opgesteld die te maken hebben met de contacten die maatschappelijke organisaties hebben met de overheid en andere maatschappelijke organisaties. Voor het sociaal kapitaal zijn dit: 1) Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek; 2) Naarmate de maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er meer gevarieerd contact met de lokale politiek en 3) Naarmate de interne maatschappelijke organisatie meer heterogeen is, is er vaker een heterogeen contact met andere maatschappelijke organisaties.

Deze hypothesen moeten leiden tot conclusies over de relatie tussen de interne organisatie en het contact met de lokale politiek en de relatie tussen de externe contacten met de contacten van de lokale politiek. Uit dit onderzoek blijkt dat een heterogene interne organisatie zorgt voor vaker contact met de lokale overheid. De hypothese dat een heterogene interne organisatie zorgt voor een gevarieerd contact met de lokale politiek wordt verworpen. Voor de externe organisatie geldt dat hypothesen 1 en 2 beide worden verworpen. Heterogeniteit in de externe contacten zorgt niet voor vaker contact en ook niet voor variatie in de contacten met de lokale overheid. Ook zorgt een heterogene interne organisatie niet voor vaker extern contact, waarmee ook de laatste hypothese wordt verworpen.

Voor het communitarisme zijn de hypothesen: 1) Naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er vaker contact met de lokale politiek, 2) naarmate de maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er minder gevarieerd contact met de lokale politiek en 3) Naarmate de interne maatschappelijke organisatie meer homogeen is, is er vaker een homogeen contact met andere maatschappelijke organisaties.

Uit dit onderzoek blijkt dat er een relatie bestaat tussen de interne contacten en de contacten met de lokale overheid. Dit betekent dat een homogene interne organisatie leidt tot vaker contact met de overheid. De hypothese dat een homogene interne organisatie zorgt voor minder gevarieerd contact moet worden verworpen. Voor de externe contacten geldt dat homogene externe contacten ook zorgen voor vaker contact met de overheid, maar dat er nauwelijks sprake is van variatie in deze contacten. Dit past binnen de gedachte van het communitarisme. Contact is nodig om bepaalde problemen op te lossen, maar alleen contacten met mensen die gelijkdenkenden zijn. De laatste hypothese dat een homogene interne maatschappelijke organisatie vaker leidt tot een homogeen contact wordt verworpen.

Binnen een democratische samenleving zouden maatschappelijke organisaties een belangrijke rol spelen. Deze maatschappelijke organisaties hebben allemaal burgers in hun organisatie en namens deze burgers probeert de maatschappelijke organisatie de wensen en eisen duidelijk te maken aan de lokale overheid. Uit het onderzoek blijkt dat burgers via maatschappelijke organisaties in aanraking komen met deze aspecten. Burgers mogen binnen een maatschappelijke organisatie stemmen voor een bestuur en ze hebben het recht om te stemmen tijdens een ledenvergadering. Als men zich bij een maatschappelijke organisatie aansluit, dan past dit bij het aspect vrijheid van verenigen. Maar verder dan in aanraking komen met deze aspecten of het zien van deze aspecten binnen de maatschappelijke organisatie komt het niet.

Uit dit onderzoek blijkt dat veel organisaties geen contacten hebben met andere organisaties of met grote categorieën van de lokale overheid. Dit betekent dat de maatschappelijke organisatie erg geïsoleerd bezig is binnen onze samenleving en zich niet of nauwelijks bemoeit met onze samenleving. Het hebben van contacten in de samenleving en een bepaalde rol spelen binnen onze samenleving is belangrijk binnen de gedachte van een gezonde democratie. In de centrale vraagstelling gaat het om welke benadering meer bijdraagt aan de kwaliteit van de democratie, het sociaal kapitaal of het communitarisme. Er is geen positief effect gevonden tussen de interne organisatie en de externe organisatie. Wel is er een positief effect gevonden tussen de contacten die de maatschappelijke organisatie onderhouden met de lokale politiek als het gaat om de communitaristische benadering en is er deels een positief effect gevonden tussen de interne organisatie en de contacten met de lokale politiek er is alleen sprake van vaker contact met de lokale overheid.

Uit onderzoek komt naar voren dat er vaker contact is met de lokale politiek als er homogene contacten met andere maatschappelijke organisaties zijn en er weinig variatie in deze contacten is. In dat opzicht kun je zeggen dat het communitarisme de voorkeur krijgt boven het sociaal kapitaal.

Wil de burger een bijdrage leveren aan de kwaliteit van de democratie, dan kan hij dit beter zelf doen in plaats van dit over te laten aan de maatschappelijke organisatie. Te veel maatschappelijke organisaties zijn te geïsoleerd bezig in onze samenleving. De categorie maatschappelijke organisaties die regelmatig contact onderhouden met de lokale overheid is zo klein dat dit niet relevant was om verder uit te werken in dit onderzoek. Als er wel contact is, dan is dit slechts af en toe. De maatschappelijke organisatie is niet in staat om de wensen en eisen van de burger regelmatig over te brengen aan de lokale politiek.

6.3 Discussie

De twee theorieën die in dit onderzoek zijn gebruikt, worden niet vaak toegepast op maatschappelijke organisaties. Het sociaal kapitaal is een theorie die vooral gericht is op het individu. In dit onderzoek is er gekeken naar de rol die de maatschappelijke organisatie speelt in het vergroten van het sociaal kapitaal van de burger.

Het communitarisme is een normatieve theorie en is vooral filosofisch aangelegd. Het was daarom in eerste instantie niet mogelijk om deze theorie te toetsen. In dit onderzoek is er een poging gedaan om de rol die maatschappelijke organisaties spelen te belichten en deze in de gedachte van deze theorie te plaatsen, om zo deze theorie empirisch te maken. Dit is mede gedaan door gebruik te maken van de begrippen homogeniteit en heterogeniteit om het verschil tussen de twee theorieën duidelijk te maken.

In dit onderzoek heb ik de begrippen homogeniteit en heterogeniteit op een bepaalde manier geoperationaliseerd. Maar ook hier geldt dat er op een andere manier geoperationaliseerd kan worden. Het is al duidelijk geworden dat het moeilijk is om de vraagstelling te beantwoorden in de zin van: het sociaal kapitaal verklaart beter dan het communitarisme. Wil je toch een antwoord hierop geven dat kun je richting extremen gaan, door bijvoorbeeld minder eisen bij de operationalisering van de begrippen homogeniteit en heterogeniteit te stellen.

Men kan aanvoeren dat binnen het communitarisme geldt dat problemen in eigen kring moeten worden opgelost. Contact met de overheid is in die zin niet nodig of noodzakelijk. Men kan daarom ook aangeven dat geen contacten met de lokale overheid past binnen de gedachte van het communitarisme. In dit geval kan de categorie geen contact met de lokale overheid toegevoegd worden aan de groep die nu al valt onder het homogeniteit. In dat geval zou meerderheid van de maatschappelijke organisaties voldoen aan de voorwaarden die gesteld zijn om tot het

communitarisme te behoren en zouden uiteindelijk de hypothesen die gesteld zijn omtrent het communitarisme te aanvaarden zijn.

Bij het sociaal kapitaal is het van belang dat er contacten zijn met andere sociale groepen in de samenleving. Voor het sociaal kapitaal is het daarom ook van belang dat er contacten zijn met de lokale overheid en dan met zoveel mogelijk groepen binnen het politieke systeem. In dit geval zou dat betekenen dat als een maatschappelijke organisatie 2 contacten er is voldaan aan de eis van het sociaal kapitaal. Dit betekent dat een kleine groep maatschappelijke organisaties die nu zijn ingedeeld bij het communitarisme ook zouden vallen onder het sociaal kapitaal. Het gaat dan om de groep maatschappelijke organisaties die een contact hebben met een gemeenteambtenaar en met een politicus. Deze groep is erg klein en het percentage dat voldoet aan de eisen van het sociaal kapitaal zal minder stijgen dan bij het communitarisme. Op basis daarvan zou men aan kunnen geven dat het communitarisme het gedrag van de maatschappelijke organisatie met de lokale politiek beter verklaart dan het sociaal kapitaal.

Dit onderzoek heeft inzicht gebracht in de contacten die maatschappelijke organisaties onderhouden met de lokale overheid, maar vooral met de contacten die maatschappelijke organisaties onderhouden met andere maatschappelijke organisaties. Al deze contacten zijn uitgewerkt en meegenomen in dit onderzoek. In dit onderzoek is vooral een begin gemaakt met het onderzoeken van deze contacten die maatschappelijke organisaties hebben. In verder onderzoek zou meer verdiept kunnen worden in deze contacten.

Zoals gezegd heeft de maatschappelijke organisatie weinig contact met de lokale overheid. Dit kan verschillende redenen hebben. Als eerste kan worden aangedragen dat maatschappelijke organisaties alleen met de overheid in contact komen als er grote problemen aanwezig zijn en dat dit ten tijde van dit onderzoek niet het geval was. Een tweede reden hiervoor kan zijn dat maatschappelijke organisaties na hun oprichting niet veel belang meer hebben bij contacten met de overheid, doordat zij bijvoorbeeld geld ontvangen via contributie. De maatschappelijke organisatie is in dit geval dan niet meer afhankelijk van de lokale overheid. In verder onderzoek zou op deze vraag kunnen worden ingegaan; mogelijk is de afhankelijkheid van de maatschappelijke organisatie van subsidies van invloed is op het contact met de lokale overheid.

Literatuur

Averini S. & De-Shalit A. (1992) Introduction. In: Averini & De-Shalit. *Communitarianism and individualism*. Oxford: Oxford University Press.

Bell D. (1993) *Communitarianism and its critics*. Oxford: Clarendon press.

Bulder A. (2001) *Sociaal kapitaal en reorganisaties in de publieke sector*. Groningen.

Burt R. (2000) The network structure of sociaal kapitaal In: Staw and Sutton (Eds.). *Research in the sociology of organizations*. Volume 22: 345 - 423. Oxford: Elsevier Science.

Dworkin R. (1992) Liberal Community. In: Averini & De-Shalit. *Communitarianism and individualism*. Oxford: Oxford University Press.

Jolles H. (1963), *Verenigingsleven in Nederland*. Zeist: De Haan.

Hart, de J. (2005) *Landelijk verenigd*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Houtepen R. (1993) Op zoek naar een goede ouderdom. Liberalisme, communitarisme en gerontologie. Kampen: Kok Angora.

Kuhnle S. & Selle P. (1995) *Government and voluntary organizations*. Avebury: Aldershot.

Lelieveldt H. (1999) *Wegen naar Macht. Politieke participatie en toegang van het maatschappelijk middenveld op lokaal niveau*. Amsterdam: Thela thesis.

Newton K. (1976) *Second city politics. Democratic processes and decision-making in Birmingham*. Oxford: Clarendon press.

Newton K. (1999) Social Capital and de democracy in the modern Europe. In: J. Van Deth *Social Capital en European democracy*. P. 2-25 London: Routledge.

Newton K. (2001) Trust, Social Capital, Civil Society and Democracy. In: *International Political Science Review* 22: 201-213.

Putnam R. (2000) Bowling Alone: America's Declining Social Capital, *Journal of Democracy* 6;65-78.

Maatschappelijke organisaties en de lokale overheid. Judith Prakken november 2006

Warde A. and Tampubolon G. (2002) Social Capital, networks and leisure consumption *The Social Review* 50:155-180.

Warren M. (2001) *Democracy and association*. Princeton: Princeton University press.

Whiteley P. (1999) The origins of social capital. In: J. Van Deth *Social Capital and European democracy*. P. 25-45 London: Routledge.

Parry, Moyser and Day (1992) *Political participation and democracy in Britain* Cambridge: Cambridge university press.

Aarts en Castenmiller (1991) Politieke betrokkenheid en democratie. In: Thomassen (red) *Hedendaagse democratie*. Alphen aan den Rijn: Samson.

Lijphart A. (1999) *Patterns of democracy. Government Forms and performance in thirty-six countries*. New Haven and London: Yale university press.